

Volný čas v období střední dospělosti

Pavla Levitová

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Pavla Levitová**
Osobní číslo: **H12067**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Volný čas v období střední dospělosti**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti volného času, využívání volného času a střední dospělosti.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HOFBAUER, Břetislav. Děti, mládež a volný čas. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

PÁVKOVÁ, Jiřina. Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 8071787116.

ŘÍČAN, Pavel. Cesta životem: [vývojová psychologie] : přepracované vydání. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 80-7367-124-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie II: dospělost a stáří. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Pavla Andryšová, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

9. ledna 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2015

Ve Zlíně dne 9. ledna 2015

doc. Ing. Aněžka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně .....1.4.2015.....

.....Lentová'.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce pojednává o volném čase v období střední dospělosti. Práce je členěna na teoretickou a praktickou část. První kapitola teoretické části se zabývá střední dospělostí a zvláštnostmi, které toto období doprovází. Další kapitola vymezuje volný čas, jeho funkce, historie, pohledy na volný čas, jak jedinci v období střední dospělosti mohou svůj volný čas využívat. Třetí kapitola se zabývá využíváním volného času, do kterého je zařazeno celoživotní učení, které je dále diferencováno. Praktická část se zabývá kvantitativním výzkumem a vyhodnocením výsledků. Cílem této práce je zjistit, jak respondenti tráví svůj volný čas.

Klíčová slova: volný čas, střední dospělost, krize středního věku, celoživotní učení, zájmové vzdělávání

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with leisure time in the period of middle adulthood. The bachelor thesis is divided into theoretical and practical section. The first part of theoretical section deal with middle adulthood and peculiarities which accompanies this period. Another part defines leisure, its function, history, views on leisure and how individuals in middle adulthood can use their leisure time. The third part deals with the spending leisure time, it is included in lifelong learning, which is further differentiated. The practical part deals with the quantitative research and evaluation of results. The aim of this work is to determine how respondents spend their leisure time.

Keywords: leisure time, middle adulthood, midlife crisis, lifelong learning, interest education

Děkuji Mgr. Pavle Andrysové, Ph.D. za trpělivost, cenné připomínky a rady, odborné vedení a čas, který mi při zpracování bakalářské práce věnovala.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 STŘEDNÍ DOSPĚLOST	12
1.1 TĚLESNÉ ZMĚNY.....	13
1.2 PSYCHICKÉ ZMĚNY.....	15
1.3 KRIZE STŘEDNÍHO VĚKU.....	16
2 VOLNÝ ČAS	19
2.1 VÝVOJ SPOLEČNOSTI A VOLNÉHO ČASU.....	20
2.2 POHLEDY NA VOLNÝ ČAS	22
2.3 FUNKCE VOLNÉHO ČASU	23
3 VYUŽÍVÁNÍ VOLNÉHO ČASU	26
3.1 CELOŽIVOTNÍ UČENÍ.....	27
3.2 DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	28
3.3 NEFORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
4 VÝZKUMY NA PODOBNÉ TÉMA	34
5 DESIGN VÝZKUMU	35
5.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A OTÁZKY VÝZKUMU	35
5.2 VÝZKUMNÝ CÍL	35
5.3 HYPOTÉZY.....	36
5.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	36
5.5 TECHNIKA SBĚRU DAT	37
5.6 METODY ZPRACOVÁNÍ DAT	37
6 ANALÝZA DAT	38
7 ANALÝZA HYPOTÉZ	61
8 INTERPRETACE DAT	66
9 DOPORUČENÍ PRO PRAXI	69
ZÁVĚR	71
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	73
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	76
SEZNAM TABULEK	77
SEZNAM GRAFŮ	78
SEZNAM PŘÍLOH	79

ÚVOD

S volným časem se setkáváme již od prvních společenství. Blíže se s ním seznamujeme až v době, kdy byla zavedena osmihodinová pracovní doba. V tu chvíli se lidé neorientovali jen na práci, ale měli čas i pro sebe. V dnešní době se trend navrácí zpět. Lidé pracují přesčas, aby mohli využívat nabídku trávení volného času u komerčních společností. Pod pojmem volný čas si každý představujeme něco jiného. Volný čas strávený sledováním televize nebo vyhledáváním na počítači je pro jednoho jedince smysluplné a je plně spokojen, zatímco druhý jedinec takové trávení volného času považuje za ztrátu. Každý člověk má jiné hodnoty ve využívání volného času.

Statistická data ukazují, že lidé v České republice odkládají odchod od rodičů. Tento trend je způsoben zvyšujícím se podílem těch, kteří studují vysokou školu. Změnily se hodnoty ve společnosti, velkou roli hrají finance, kdy samotné bydlení je drahé a jedinci utratí své peníze raději za koníčky a cestování. Celkově si chtějí užívat svůj volný čas. Nejčastěji se od rodičů osamostatňují lidé od 30 do 35 let. Statistika uvádí, že v padesáti procentech se jedná o muže a ve třiceti procentech se jedná o ženy tohoto věku.

Na základě těchto dat je vypracována tato bakalářská práce, která se zabývá volným časem v období střední dospělosti. Cílem této bakalářské práce je zjistit, jak jedinci ve věku od 30 do 35 let tráví svůj volný čas. Které aktivity vykonávají nejčastěji a které vykonávají nejraději. Cílem je také zjistit, jak se liší způsoby trávení volného času z hlediska mužů a žen, z hlediska dětí, dosaženého vzdělání, měsíčního příjmu a z hlediska prostředí. Zda mají jedinci informace o možnostech trávení volného času v organizacích pro volný čas a zda této nabídky využívají.

Bakalářská práce je členěna na teoretickou a praktickou část. Teoretická část obsahuje tři hlavní kapitoly, které na sebe vzájemně navazují. První kapitola se věnuje vymezení střední dospělosti, jaké změny se v životním středu odehrávají a s tím související krize středního věku, která snad nejvíce ovlivňuje trávení volného času. Jedinci mění svůj dosavadní životní styl a snaží se druhou polovinu života smysluplně prožít, proto často vyhledávají nové činnosti, nabídky aktivit a s tím spojená nová přátelství. Druhá kapitola popisuje volný čas, jeho vymezení v literatuře, historický vývoj volného času, jak na volný čas nahlížíme z různých hledisek a jaké funkce může volný čas jedincům nabízet. Ve třetí kapitole se zabýváme využíváním volného času. Jak mohou jedinci nakládat se svým časem. Dále vymežeme oblasti koncepce celoživotního učení. Zaměříme se na další vzdělávání,

které zahrnuje formální, neformální a informální učení. V poslední části této kapitoly popisujeme neformální učení, které směřuje i k volnému času dospělých jedinců.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 STŘEDNÍ DOSPĚLOST

První kapitola s názvem střední dospělost se zabývá vymezením pojmu podle odborné literatury. V této kapitole se snažíme vymezit věkové rozpětí tohoto období podle jednotlivých autorů. V dílčích kapitolách se zabýváme fyzickými a psychickými změnami, které v tomto období probíhají a ovlivňují osobnost jedince. V poslední podkapitole popisujeme krizi středního věku, která se v tomto období projevuje a může mít zásadní vliv na další směřování jedince v období střední dospělosti.

Období střední dospělosti nemá v literatuře jasně vymezenou věkovou hranici. Autoři teorií o střední dospělosti toto období, z pohledu věkového vymezení, pojímají odlišně. Také informaci o období střední dospělosti, či dospělosti celkově, není tolik, jako je tomu např. o dětství nebo dospívání. Za hlavní důvod se uvádí, že v dospělosti se nedějí tak rychlé změny, jako v dětství a dospívání.

Pro vymezení období střední dospělosti jsme z odborné literatury vybrali několik vymezení různých autorů.

Vágnerová (2007, s. 178 – 179) vymezuje období střední dospělosti od 40 – 50 let, kdy uvádí, že toto období není jasně vymezeno od předchozího či následujícího. Lidé střední dospělosti mají stabilní profesi, udržují příznivé vztahy v rodině. Rodina hraje v období střední dospělosti významnou roli, která dává jedinci ochranu a bezpečí, poskytuje jistoty. Období střední dospělosti je pro jedince náročné především ve vzrůstající zodpovědnosti. Okolí od jedince očekává, že veškeré povinnosti, které jsou na něj kladeny, zvládne, protože je na vrcholu svých sil. Do povinností se řadí péče o děti, ale také péče o své rodiče, kteří své síly, s přibývajícím věkem, mohou ztrácet.

Jedinci střední dospělosti mohou toto období vnímat rozporuplně. Na jedné straně mají práci, slibnou kariéru, rodinu, děti a celkově jsou úspěšní. Protikladem mohou být jedinci, kteří ztratili práci, manželství se jim rozpadá a všechny cíle, kterých chtěli dosáhnout, se rozplývají. Tyto negativní změny mohou mít důležitý vliv v oblasti motivace jedince, změnit stávající nepříznivou situaci v uspokojující. (Vágnerová, 2007, s. 179)

Říčan (2009, s. 282) vymezuje střední dospělost od 30 – 60 let. Je to období velmi pomalých změn. Důležitým aspektem střední dospělosti je odpovědnost. „Hlavním vývojovým úkolem střední dospělosti je – jak plyne z podaného popisu – **generativa** (latinsky *genero* = plodit, rodit, tvořit)“.

Za životní poledne od 30 – 40 let považuje Říčan (2014, s. 271) období střední dospělosti, které je stabilní. Nedochází k úbytku sil a člověk ještě viditelně nestárne, ani to na sobě nepociťuje.

Langmeier, Krejčířová (2006, s. 172) střední dospělosti ohraničují od 25 – 30 let, ale zároveň uvádí, že v dnešní době může být horní hranice stanovena i později. Hlavním znakem střední dospělosti je odpovědnost za sebe sama, věnování se profesní dráze či péči o děti.

Kuric (2001, s. 139) vymezuje období střední dospělosti ve smyslu, že jde o: „postupné vyvrcholení tvořivosti, sebejistoty a myšlenkové pronikavosti, nejde jen o střed života, ale i o jeho nejtvůřivější náplň a společenskou osobnostní zralost.“

Autor však podotýká, že se kříží protikladné síly vývoje a úbytku sil. Úbytek sil však nastává až ke konci tohoto období, kdy si lidé často tuto skutečnost neuvědomují a ke svému zdraví se chovají nezodpovědně. (Kuric, 2001, s. 139 – 140)

Vymezení věkové hranice v období střední dospělosti se, ve srovnání s více autory, zásadně liší. Různí se i rozpětí, které je jednotlivými autory stanoveno, jako období střední dospělosti. Nejčastěji se jedná o rozmezí deseti let, objevuje se však i rozmezí pěti nebo třiceti let. Všeobecně lze shrnout, že je střední dospělosti stálé období, kde probíhá velice málo viditelných změn. Jedinec střední dospělosti se osamostatňuje od rodičů, přebírá za sebe zodpovědnost, má zaměstnání, zakládá rodinu a jeho fyzická i psychická energie se nachází na nejvyšším bodě.

1.1 Tělesné změny

Přestože jsme uvedli, že je období střední dospělosti relativně stálé, probíhají zde tělesné změny, které si jedinci téměř neuvědomují a jen málo je pociťují. Tyto změny si následně vymezíme.

Období střední dospělosti je plné síly, energie a přitažlivosti, avšak už se mohou vyskytovat úbytky těchto sil, tzv. involuční změny, kdy dochází k poklesu vývoje. Objevují se první příznaky tělesných změn. Jako nejvýznamnější tělesné změny v období střední dospělosti můžeme zmínit především tvář a celkovou pružnost organismu. Jedinci, kteří jsou úspěšní, mají zázemí v rodině i v zaměstnání, v životě se jim daří, vyrovnali se s rolí dospělého a úspěšně převzali zodpovědnost, si změn svého zevnějšku takřka nemusí všimnout. Na druhé straně jedinci, kteří zažívají určitou krizi, nebo si svého zevnějšku více všimají, sledují změny hlavně v oblasti elasticnosti tkání. Tělesné změny se projevují více

na ženách, u kterých dochází k poklesu ňader nebo hýždí, čímž se stávají opticky menší. Ženy, které v tomto období rodí děti, ztrácí na své přitažlivosti. Naopak u mužů nejsou tělesné změny viditelné skoro vůbec. Může se zdát, že muži nestárnou a pro své okolí jsou stále stejně přitažliví. I když se žena snaží o sebe pečovat a oddálit fyzické změny, nedaří se jí to. Ženy v období střední dospělosti stárnou viditelně více, než opačné pohlaví. (Říčan, 2014, s. 271 – 272)

Vágnerová (2007, s. 189 – 190) za hlavní tělesné změny střední dospělosti uvádí ztrátu fyzické přitažlivosti. Jedinci se snaží přetrvat mladí a nepřipouští si, že se nezadržitelně blíží proces stárnutí. S postupem času se jedinci se stárnutím vyrovnávají a přijmou jeho znaky. Pokud by k akceptaci stárnutí nedošlo, mohla by nastat situace, ve které se jedinci svým životním stylem, stále budou snažit vyrovnat mladé generaci. Zásadním problémem střední dospělosti, v důsledku fyzických změn, je plodnost. Ženy odkládají mateřství do pozdějšího věku a především v období střední dospělosti se rozhodnou pro početí prvního potomka. V této fázi často dochází k problémům s početím a především ženy se nachází v napjaté situaci, která jim může způsobit vysokou zátěž. U mužů není úbytek plodnosti tak patrný.

Jedinci v období střední dospělosti jsou polní sil a neuvědomují si, že jejich zdraví nebude vždy na takové úrovni jako nyní. Jednají lehkomyšlně a již na konci období střední dospělosti se dostávají zdravotní problémy, které jsou způsobené návykovými látkami, užíváním různých léků a celkově špatným životním stylem. (Kuric, 2001, s. 140)

Langmeier, Krejčířová (2006, s. 172) uvádí, že jedinci v období střední dospělosti vynaloží mnoho sil k dosažení cílů, ale žádné podstatné změny zde neprobíhají. Významné fyzické změny, autoři, definují v pozdějším období.

V závislosti na vymezení střední dospělosti podle různých autorů, jsou i fyzické změny popisovány odlišně. Autoři se shodují, že jedinci střední dospělosti začínají stárnout, ale vlastní tělesné změny si prozatím neuvědomují nebo si je nechtějí připustit. Lidé hazardují se svým zdravím, užívají návykové látky a nechtějí se vzdát svého dosavadního života, na který byli zvyklí u svých rodičů. Objevuje se zde také rozdíl tělesných změn u mužů a žen. Ženy stárnou viditelně rychleji, v obličeji se objevují vrásky a vše co bylo dříve pevné a vypnuté, se stává ochablé a povislé. Zatímco u mužů se mohou objevit první šedivé vlasy, ale na společnost stále působí nejlepším dojmem.

1.2 Psychické změny

E. H. Erikson vytvořil patrně nejvýznamnější teorii psychického vývoje jedince. Jedinečnost spočívá v tom, že Erikson vypracoval psychoanalýzu od raného dětství až po dospělost, čímž svou analýzu prodloužil o popis dospělého věku. Vývoj psychiky rozdělil do osmi částí, kterými jedinci s postupem věku procházejí. V každém období jedinci musí řešit určitý rozpor, pokud tento konflikt vyřeší, mohou se posunout úspěšně dále. Pokud se tak nestane, vývoj jedince je pozdržen na stávajícím stupni a jedinec se neposunuje v psychoanalytickém vymezení Eriksona do dalšího vývojového stupně. Období střední dospělosti označuje Erikson jako *pocit generativity proti pocitu stagnaci*. V tomto období se člověk soustředí na založení rodiny a výchovu dětí, jako budoucí generace. Ten, kdo nemá děti a nevychovává potomky, může pocit generativity uspokojit např. tvůrčím působením. Původně je pocit generativity zaměřen na péči o potomky, ale není tím nutně omezen. Na druhou stranu pokud se jedincům nepodaří něco vytvořit, mohou zažívat pocity stagnace. (Erikson, cit. podle Blatný, 2010, s. 169, 172)

Langmeier, Krejčířová (2006, s. 173 – 174) uvádí, že psychický vývoj jedince v období střední dospělosti zatím nedegraduje. Intelektový vývoj jedince souvisí se zájmem jedince o cvičení intelektuálních vlastností a jeho aktivitou. Pokud jedinec zůstává aktivní, např. v pracovním procesu, jeho intelektové vlastnosti zůstávají stejné.

Vágnerová (2007, s. 190 – 192) dělí psychické změny na změny kognitivní a emoční. Hlavním znakem *kognitivních* změn, který ovlivňuje rozhodování nebo hledání možných řešení problému, je ve střední dospělosti zkušenost. Čím více člověk středního věku získává zkušeností, tím více přemýšlí nad různými životními situacemi, ve kterých se nachází. V těchto situacích se snaží hledat řešení, která pro něj budou nejpříjemnější. Problém může nastat při řešení zcela nových problémů, se kterými jedinec doposud neměl zkušenosti, protože tzv. *fluidní* inteligence se v tomto období dále nerozvíjí, ale dosavadní zkušenosti zůstávají. Tzv. *krystalická* inteligence zahrnuje řešení problémů způsoby, které se v minulosti, v podobných případech, již osvědčily. Tato schopnost ve střední dospělosti stagnuje, ale ve spojitosti se vzděláváním či životním stylem, může být zdokonalována.

Jedinci střední dospělosti neřeší tolik problémů, jako tomu bylo dříve, neboť se s nimi potýkají neustále a už je jako problémy ani nevnímají. Staly se jejich každodenní součástí. Také dokážou určitým problémům předejít. (Vágnerová, 2007, s. 193)

Změna emocí není ve střední dospělosti výrazná, emoce jsou stabilní. Lidé ve střední dospělosti mnohem více rozumí svým prožitkům, i když se jedná o dva protichůdné pocity. Dokážou identifikovat, co právě prožívají. Pozitivní emoce, pocity radosti, nedokážou projevit tak intenzivně, jako dříve. Na druhou stranu, nepropadají do stavů bezmoci. Jedinec se stává více introvertní, což vychází z toho, že své pocity nedává najevo. (Vágnerová, 2007, s. 193 – 195)

Z výše uvedeného vyplývá, že psychické změny jsou velmi malé a v období střední dospělosti nevýznamné. Psychické změny jsou také vázány na životní styl jedince. Jedinec již dokáže rozpoznat své pocity a dokáže je usměrňovat, na druhou stranu se více uzavírá do sebe, své pocity a prožitky nedává najevo a stává se introvertní. Tyto počáteční změny mohou vyvrcholit až do období tzv. krize středního věku, kterou si blíže specifikujeme v následující kapitole.

1.3 Krize středního věku

Pojem krize středního věku se v naší zemi začíná vyskytovat v období od devadesátých let, kdy se bojovalo za svobodu. Se svobodou přišel velký rozvoj. Lidé si za vzor brali západ, ze kterého čerpali inspiraci. Snažili se západu co nejvíce přiblížit v oblasti způsobu života, práce či vzdělávání. Lidé se snažili západu vyrovnat a postupně se jim to dařilo. To znamenalo, že měli svobodnou volbu, mohli začít podnikat, hledat nové informace na internetu, měli zkrátka více možností a svobody něco změnit. Proto se, právě v tomto období, setkáváme s pojmem krize středního věku. (Hrdlička, 2006, s. 12 – 14)

Jung jako jeden z prvních autorů zmiňuje o krizi středního věku a uvádí, že čím je člověk blíže životnímu středu, tím více pociťuje v životě jistotu a spokojenost, je jistější ve svém sociálním prostředí a ve svých stanoviscích. Jedinec také předpokládá, že vybudované hodnoty, principy, stanoviska budou platné a neměnné po celý život. Tím ale pomíjí fakt, že plní společenské cíle, které od něj očekává společnost, více než cíle individuální. V tomto období, kolem pětatřicátého až čtyřicátého roku, se začíná duše jedince značně proměňovat. Jedinec si změny zprvu neuvědomuje, protože se nejedná o výrazné či záměrné proměny. Avšak i tyto nepatrné transformace může okolí zaznamenat v podobě změny povahy či vlastností. Mohou se zde objevovat vlastnosti, které byly typické pro dětství a s postupem času vymizely. Dosavadní záliby jedince se mohou značně proměnit a jedinec projeví své zájmy v jiných oblastech než dosud. (Jung, s. 99 – 100)

Krise středního věku přichází právě v době, kdy je jedinec spokojený v rodině, zaměstnání, sám se sebou. Právě v této chvíli přichází uvažování nad dosavadními hodnotami a nad dalším směřováním jedince. Člověk hodnotí svůj život. Začíná si uvědomovat, že síly ubývají a tím i možnosti dalšího směřování. Proto si, právě v tomto období, začíná nastavovat nové cíle, které by mohly změnit každodenní stereotyp. Nové představy musí přizpůsobit svým možnostem. Jedinci mohou měnit svůj zevnějšek, zaměstnání či životní styl, jiní zase celý dosavadní život, v podobě odchodu od rodiny a vzniku nového partnerství. (Skorunková, 2013, s. 131)

Vágnerová (2007, 179 – 183) podotýká, že krize středního věku je termín, který je považován za významný mezník ve střední dospělosti, ale mělo by být použito méně výrazného, důrazného označení. Většinou krize středního věku bývá vymezována v období mezi 35. a 45. rokem. Toto vymezení se v současné době, vzhledem k odkládání dospělosti a prodlužování mládí, posouvá i na později. Jedinec může vnímat, že co doposud prožil či vytvořil je naprosto nesmyslné, proto se jedinci snaží svůj život zásadně změnit. Ke změně nemusí nutně dojít, pokud o ní jedinec uvažuje, ale nemá k ní dostatek jistot, možností ani odvahy. Na druhou stranu může dojít k situaci, kdy jedinec o změně přemítá tak dlouho, až ke změně dojde, ale není pro něj přijatelná. Stereotyp, který jedinec zažíval, sice vymizel, ale člověk nemá další jistotu ve svém následném směřování. Pokud jedinec jedná uváženě a nad svou situací přemýšlí, může dojít k přijatelné variantě, která pomáhá jeho dalšímu pozitivnímu rozvoji.

Hrdlička (2006, s. 161 – 162) uvádí tři základní možnosti, jak se jedinec může vyrovnat s krizí středního věku. První variantou je být dostatečně silný a vytrvalý a setrvat ve stávající situaci beze změny. Výsledkem by byla odeznívající krize. Druhým způsobem může být zmírnění dosavadního tempa a požadavků na sebe sama. Jedinec upustí od svých dosavadních cílů a zvolí si jiné, které pro něj budou méně náročné a více dostupnější. Vytvoří si takové prostředí, které mu bude poskytovat příjemné prožitky, odpočinek a uspokojení. Třetí možností je změna, která se dotkne jak jedince, tak i jeho okolí. Jedná se o významnou změnu v životě jedince, na kterou musí mít hodně sil a odvahy. Jedinec může změnit svou práci, rodinný život, bydliště či svůj životní styl, nebo svou dosavadní duševní orientaci. Autor podotýká, že předchozí možnosti, jakými se může jedinec vyrovnat s krizí středního věku, nejsou všeobecně platné. Každý jedinec má jinou povahu, odvalu, zažil v životě odlišné věci a je jinak motivovaný ke změně a právě na těchto aspektech osobnosti záleží.

Krise životního středu je pro jedince náročné a nové období. Do této chvíle byl jejich život stálý a relativně beze změn. A právě v tomto období přichází krize středního věku, která dosavadní život mění. Lidé hledají nové činnosti, snaží se svůj život sami inovovat a mnohdy život změní zcela od základu. Jedinci se setkávají s novými lidmi, udržují více sociálních kontaktů a často si najdou čas na trávení svého volna v neformálních institucích, které nabízí organizované trávení volného času. V některých případech se situace změní naopak. Lidé se uzavřou, organizace přestanou vyhledávat a svůj volný čas přestanou smysluplně využívat. Právě volným časem se budeme zabývat v následující kapitole.

2 VOLNÝ ČAS

Knotová (2011, s. 32) vymezuje volný čas jako prostor, který si jedinec vyplňuje aktivitami, které si svobodně zvolí, protože o ně má zájem. Jsou zahrnuty v hodnotové orientaci jedince a jsou významné pro uspokojení jednotlivých potřeb. Významným znakem volného času je svobodné nakládání s dobou, kterou má jedinec k dispozici. Ve volném čase má jedinec také možnost ke společenské účasti, kterou rozvíjí své kontakty a vztahy s lidmi a předchází tím sociální izolaci.

Hájek volný čas chápe jako dobu, do které se nezahrnují povinnosti spojené se zaměstnáním nebo školou. Je to doba, ve které má jedinec možnost věnovat se činností, které budou utvářet jeho osobnost. Do těchto činností autor zařazuje: „odpočinek a zábavu; rozvoj zájmové sféry; zlepšení kvalifikace; účast na veřejném životě.“ (Hájek, 2008, s. 10)

Dále Hájek (2008, s. 10 – 11) diferencuje čas na vázaný a polovolný. Do vázaného času zahrnuje činnosti, které jsou úzce spojeny s povinným časem, jako je právě zaměstnání, škola či fyziologické potřeby, např. doprava do práce, spánek, příprava stravy, péče o rodinu či domácnost. Polovolný čas závisí spíše na zájmech každého jedince. Je zde velmi úzká hranice mezi povinným a vázaným časem. Patří sem činnosti, které jedinci přináší užitek, ale také potěšení. Můžeme zde zařadit např. práci na zahradě, kterou jedinec vnímá jako svou zálibu.

Hofbauer (2004, s. 13) definuje volný čas jako čas, který člověk tráví podle svého zájmu. Aktivity jsou spojené s vlastním zájmem, nejsou vykonávány pod nátlakem, který je spojen se zaměstnáním nebo rozvojem svého života. Jako volný čas také autor chápe dobu, kdy jedinec vykonává aktivity svobodně, na základě vlastního rozhodnutí a s cílem dosáhnout potěšení, relaxace, odpočinek nebo uspokojení. V literatuře je uvedena také německá teorie volného času. Tzv. zbytková teorie volného času znamená dobu, která jedinci zbude v případě, kdy vykoná veškeré povinnosti.

Pávková et al. (2002, s. 13) vymezuje pojem volný čas stručně a jednoznačně. Chápe ho jako dva okruhy, které je nutno od sebe odlišovat. První okruh jsou povinnosti jedince a do druhého okruhu zařazuje volný čas.

Němec (2002, s. 17) vymezuje volný čas jako čas, ve kterém má člověk prostor sám pro sebe a pokud vykonává činnosti pro druhé, tak jen z vnitřního přesvědčení.

Volný čas je pojem, který je všeobecně známý. Lidé si pod tímto pojmem představí různé činnosti, které podle nich patří do jejich volného času a také si podle sebe vymezí, co volný čas, v jejich případě, znamená. Mohou se zde ale objevovat činnosti jedinců, které do volného času, podle odborné literatury, nepatří. Lidé se snaží svůj volný čas využít co nejvíce. Tráví ho aktivitami, které je naplňují a zanechávají v nich pocit uspokojení, odpočinku nebo relaxace. V historii však pojem volný čas nebyl zdaleka tak rozšířen, jak je v současnosti. V následující kapitole vymezíme, jak se volný čas v historii vyvíjel. Dále nastíníme, od kterého období na pojem volný čas nahlédneme podobně, jako je tomu dnes.

2.1 Vývoj společnosti a volného času

Povědomí o volném čase se s vývojem společnosti mění. Prvotní společnosti, které se zabývají sběrem a lovem, této činnosti věnovali jen několik hodin za den. Na obživu nebyli nároční a tak zbytek času věnovali nejspíš komunikaci ve své skupině. S postupným vývojem se hlavním způsobem živobytí stalo zemědělství. V zemědělství byla stále práce, které se věnovaly celé rodiny, mnohdy celé dny. (Sokol, 2014)

Volný čas lidí, v době před průmyslovou revolucí, kteří pracovali v zemědělství, byl vázán na samotnou práci. Pokud bylo mnoho práce, volný čas neměli. Vyšší vrstvy, které nebyly vázány pracovní činností v zemědělství, měly volného času mnohem více. Ve volném čase se svobodně bavili, věnovali se aktivitám podle svého zájmu a také svůj čas věnovali vzdělávání. V době průmyslové revoluce se den jedince rozdělil na pracovní a volný čas. Lidé svou práci nabízeli zaměstnavateli, zaměstnavatel za ni platil a lidé po práci využívali svůj volný čas k činnostem, které si svobodně zvolili. Nicméně, v pracovní oblasti dochází k postupné mechanizaci, kdy lidé mají sice méně práce, ale je po nich požadován vyšší výkon. (Knotová, 2011, s 9 – 10)

Sokol (2014) uvádí, jak se od 19. století proměňovala pracovní doba dělníků. Nejdříve dělník pracoval 16 hodin denně, následně se podařila pracovní doba zkrátit na 10 – 12 hodin denně a teprve po první světové válce, se pracovní doba ustálila na osmi hodinách za den. Autor uvádí, že osmihodinová pracovní doba nemohla být zavedena dříve, protože v době války bylo potřeba každé pracovní síly.

V době, kdy se pracovní doba zkracovala, bylo uzákoněno, že pracovníci mají právo na dovolenou a finanční podporu ve stáří v podobě starobního důchodu, což vycházelo ze stále se zvyšujícího průměrného věku. Z těchto aspektů vyplývá, že volný čas se prodlužuje.

je a tím i příležitosti k jeho smysluplnému využívání. Další znak moderní společnosti můžeme vnímat vymizení vlivu církve. Lidé méně času a prostředků věnují náboženství a nahrazují jej rozumovým poznáním a orientací ve světě. Společnost se z pohledu volného času zásadně proměnila tím, že se lidé začali stěhovat z venkova do měst, blíže ke svému zaměstnání. (Knotová, 2011, s. 10 – 12)

S rozvojem měst přišel i rozvoj zábavního průmyslu, který lidem nabízel širokou nabídku trávení volného času, která ovšem nebyla zadarmo, např. turismus, gastronomie nebo média). Lidé si na nabídku zvykli a využívali ji stále více, což mělo za následek, že se zábavní průmysl rozvíjel stále více. Volný čas lidem vyplňuje, aby se nenudili, ale se smysluplným využíváním volného času nebo uspokojováním potřeb, nesouvisí. (Sokol, 2014)

Knotová (2011, s. 14) uvádí, že pro jedince, v tomto období, není zaměstnání prioritní hodnotou, ale lidé si utváří svou osobnost především v zábavě.

Němec (2002, s. 15 – 16) rozděluje vývoj volného času do **tří etap**. Časové vymezení **první** etapy stanovuje na padesátá až šedesátá léta dvacátého století, tedy po druhé světové válce. Hlavním znakem první etapy je práce, proto se lidé, mimo práci, orientují především na odpočinek po práci a regeneraci pracovních sil. Vzdělávání je hodnoceno jako nepotřebné. Výjimku tvoří pouze zvyšování kvalifikace z hlediska zaměstnání. Zatímco v první etapě se velmi rozlišuje mezi prací a volným časem, ve **druhé etapě** se tyto rozdíly stírají. Časově ji autor vymezuje do sedmdesátých až osmdesátých let minulého století. V této době se lidé chtějí bavit, svůj volný čas chtějí prožít a mají potřebu seberealizace. Společnost na potřeby jedinců reaguje a vznikají zájmové organizace, které se starají o volný čas, ale i vzdělávání dospělých, které utváří osobnost jedince. Ve **třetí etapě** se již objevují rozdíly, které jsou opakem první etapy. Jedinci mají nadbytek volného času, ale už nerozlišují mezi volným, polovolným, nutným časem. Veškeré vykonávané aktivity dělají, protože je baví, potřebují je dělat nebo je zkrátka chtějí dělat. Lidé vykonávají více než jedno zaměstnání, aby udrželi určitý standard svého života. Neustále se snaží uspokojit životní potřeby své a své rodiny a snaží se plnit svá očekávání, která jsou stále nová a nová. Výsledkem je člověk, který pracuje a vydělává peníze jen proto, aby uspokojil své potřeby. Volný čas, který by prožil, trávil radostně nebo se svými blízkými, se zcela vytratil. Toto pojetí popisuje i dnešní společnost, ve které je volný čas podřízen konzumu, spotřebě. Lidé se snaží získat co nejvíce prostředků i za cenu, že ztrácí volný čas, ve kterém by byl šťastný a rozvíjel sám sebe.

V kapitole jsme si představili, jak se volný čas vyvíjel. Můžeme podotknout, že docházelo ke střídání dostatku a nedostatku volného času. Dříve lidé pracovali několik hodin denně a měli přemíru volného času. Dnes, i když je daná pracovní doba, lidé zůstávají v práci záměrně dlouho, to znamená, že si dobu volného času sami zkracují. Následně si představíme, jak na volný čas nahlížíme dnes.

2.2 Pohledy na volný čas

Volný čas každý jedinec chápe odlišně, pohlíží na něj z různých stran. Pávková et al. (2002, s. 15 - 16) rozlišuje hledisko ekonomické, sociologické a sociálně-psychologické, politické, zdravotně-hygienické, pedagogické a psychologické. **Ekonomické** hledisko sleduje, kolik finančních prostředků je vloženo do středisek, které vyplňují volný čas a kolik prostředků se vrátí zpět. V současné době se neklade na volný čas jen vzdělávací a výchovný charakter, ale především komerční charakter, který slouží k odreagování. Tato zařízení jsou na poli volného času velmi oblíbená a zatím nemají problémy s prosperitou. S trávením volného času jsou spojeny nové zkušenosti, vědomosti a dovednosti, které jedinec může využít i v jiných oblastech svého života. S tím souvisí hledisko **sociologické a sociálně-psychologické**, které zaměřuje svou pozornost na utváření vztahů ve společnosti. Jak lidé vstupují do interakce s ostatními, navazují vztahy, kontakty, jak využívají dovednosti, které získali aktivitami ve volném čase. Aktivity jedinců ve volném čase může ovlivnit i stát svými zásahy. Jedná se o hledisko **politické**, kdy se stát podílí na vytváření volnočasových aktivit obyvatelstva pomocí svých dostupných nástrojů.

Do politického hlediska v rámci volného času dospělých můžeme zahrnout zájmové a neformální vzdělávání, kdy zájmové vzdělávání patří do systému celoživotního učení a nachází se v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v tzv. školském zákoně. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy)

Další důležitý pohled na volný čas je **zdravotně-hygienický**, který zkoumá, jak aktivity ve volném čase přispívají fyzickému či duševnímu zdraví. Jak má jedinec rozvržené aktivity, v jakém prostředí aktivity provádí nebo jaké vztahy udržuje s ostatními účastníky, to vše může ovlivnit zdraví jedince. Platí, že pokud jedinec využívá vhodně svůj volný čas, pak jeho vliv na zdraví bude pozitivní. Poslední pohled je **pedagogické a psychologické** hledisko, které se zaměřuje na charakteristiky účastníků, které jsou dány věkem nebo osob-

ností. Důležité je, aby činnosti uspokojovaly osobnost, motivovaly jedince k aktivitě a docházelo k rozvoji osobnosti v psychických i fyzických aspektech. (Pávková et al., 2002, s. 17)

Duffková et al. (2008, s. 149 – 150) volný čas diferencuje podle účasti jedince na volném čase. **Individuální**, pokud je volný čas vázán na jedince, kdy se vychází z toho, že jedinec o svém čase rozhoduje svobodně a sám. Svůj volný čas tráví také sám a bez jakýchkoliv vazeb na společnost. Spíše v minulosti byl využíván pohled **sociální**, který je vázán na společnost. V dnešní době je sociální pohled chápán spíše jako povinnost společnosti účastnit se na zájmech jednotlivců.

Jiný pohled na volný čas dělí Duffková et al. (2008, s. 151 – 152) na čas, který je vázán na práci a ne-práci. Čas **vázaný na práci** slouží především k odpočinku jedince. Jedná se o situaci, kdy si jedinec potřebuje odpočinout, odreagovat se od práce. Tento odpočinek působí i zpětně, kdy je jedinec uvolněný a připraven vykonávat další práci, již v nové síle. Volný čas, jenž je **vázan na ne-práci** ukazuje, že je opakem práce. Práce je v tomto případě chápána negativně, na druhé straně volný čas je pojímán pozitivně. Jako pozitivní stránku tohoto pohledu autoři uvádějí, že práce je nezbytná k tomu, abychom mohli smysluplně trávit volný čas. V práci jedinec trpí, aby získal potřebné prostředky pro utváření své osobnosti ve volném čase. Tato teorie je zvaná kompenzační, kdy volný čas je náhrada za omezení člověka prací.

Pohledy na volný čas jsou diferencovány různě. Záleží na každém, zda bude volný čas pojímat spíše z pohledu společnosti, ekonomiky, nebo ze svého vlastního pohledu. Každý jedinec vnímá přínos aktivit ve volném čase odlišně a také každý očekává od volnočasových aktivit něco jiného.

2.3 Funkce volného času

Obvykle jsou funkce volného času vymezovány podle francouzského sociologa volného času Dumazediera jako:

- **odpočinek, relaxace** – regenerace především fyzických sil,
- **sebevzdělávání** – upevňování nových znalostí, vytváření nových produktů,
- **zábava, rozptýlení** – obnova psychických sil, duševní relaxace.

Jedinci by neměli klást přehnaný důraz na jednu funkci volného času. V ideálním případě jsou všechny tři složky rovnoměrně rozloženy a není jedna z nich preferována, tím nedo-

cháží k jednotvárnosti rozvoje člověka. Jiný ideální případ je zaměření jedince na proti-
chůdné činnosti, než které vykonává v zaměstnání. Člověk zabývající se duševní prací by
měl ve svém volném čase vyhledávat fyzicky náročnou práci a naopak. Reálně však lidé
spíše pokračují v tom, čeho zanechali v zaměstnání. Fyzicky pracující lidé pokračují ve
fyzické práci, např. práce na zahradě. Psychicky pracující lidé ve svém volném čase vyhle-
dávají psychické aktivity, např. čtení knih. (Dumazedier, cit. podle Duffková et al., 2008,
s. 152)

Německý pedagog Opaschowski vymezil sedm funkcí volného času, které jsou navzájem
propojeny, nemůžeme je od sebe oddělit:

- funkce **relaxační** představuje oddech, uvolnění, obnovení sil,
- **kompenzační** funkcí nahrazujeme to, čeho nemůžeme dosáhnout,
- **enkulturační a edukační** funkce znamená podílet se na kultuře společnosti, začle-
ňovat se do celoživotního vzdělávání,
- **kontemplační** funkce, rozjímání nad životním směřováním,
- **komunikační** funkce se opírá o společenské kontakty,
- **participační** funkce, účast jedince na společenských činnostech,
- **konzumní** funkce, spotřební styl života, spotřeba statků, které jsou potřeba k živo-
bytí. (Opaschowski, cit. podle Knotová, 2011, s. 33)

Opaschowski také rozlišuje individuální a sociální charakter každé funkce, kdy do sociál-
ního charakteru řadí komunikační a enkulturační funkci. (Knotová, 2011, s. 33)

Knotová (2011, s. 32) uvádí rozdělení funkcí volného času na funkce sociální, tedy ty, kte-
ré jsou významné pro společnost a funkci významnou pro člověka. Upozorňuje, že diferen-
ciace funkcí volného času směřují buď k jednotlivci, nebo společnosti, podle zaměření
jednotlivých autorů.

Roger Sue, sociolog volného času vymezuje čtyři funkce, které dělí na **psychosociologic-
kou**, kde řadí relaxaci, zábavu, uvolnění. **Sociální funkce** zahrnuje příslušnost k určité
sociální skupině. **Ekonomická funkce**, kdy jedinec vykonává zaměstnání, aby mohl ná-
sledně vynaložit své prostředky na činnosti volného času a **terapeutická funkce**.
(Hofbauer, 2004, s. 14)

Kratochvílová (2004, s. 87 – 88) vymezuje pět základních funkcí volného času. Na první
místo staví **zdravotně-hygienickou** funkci, která vynahrazuje zátěž, která je spojena
s rodinou, zaměstnáním či školou. Autorka upozorňuje, že z psychohygienického hlediska

je velmi důležité, aby jedinec měl dostatek volného času na odstranění stresu, zátěže nebo povinností. Zdravotně-hygienická funkce se týká jak tělesného tak i psychického zdraví. **Seberealizační funkce** dává jedinci možnost, aby rozvíjel svou osobnost podle svého zájmu. Člověk se věnuje ve volném čase tomu, co ho naplňuje, uspokojuje a dává mu smysl. **Formativně-výchovnou funkci** vymezuje autorka jako možnost ovlivnění osobnosti jedince prostřednictvím volného času. Volný čas může formovat jedince z hlediska pozitivních hodnot ke společnosti, podnítit zájem, tvořivost nebo motivovat jedince. Autorka zdůrazňuje, že tato funkce má největší význam pro formování osobnosti a seberealizace. **Socializační funkce** představuje vytváření sociálních vztahů a kontaktů, které jedinec navazuje např. v zájmovém vzdělávání. Jedinec si osvojuje normy a pravidla společnosti, vytváří sociální role, setkává se s lidmi stejného zájmu nebo se podílí na chodu společnosti. **Preventivní funkce** vytváří takové možnosti, aby nedocházelo k negativnímu využívání volného času. Nabízí dostatečně zajímavé trávení volného času, aby se nerozvíjely sociálně-patologické jevy, jako např. kriminalita, zneužívání návykových látek.

Z teoretického hlediska jsou funkce volného času rozděleny na jednotlivé, to ovšem nemůžeme přenášet do praxe. V praxi jsou veškeré funkce volného času nedělitelné a vzájemně se prolínající. Jedna funkce doplňuje ostatní. (Kratochvílová, 2004, s. 88)

Výše jsme si uvedli funkce volného času podle různých autorů. Funkce volného času v závislosti na tom, jak je volný čas významný pro jedince a jak pro společnost. Je nutné upozornit, že do praxe nemůžeme přenést jen jednu vybranou funkci volného času. Vždy je potřeba pohlížet na funkce jako na celek, který se doplňuje a vzájemně prolíná.

3 VYUŽÍVÁNÍ VOLNÉHO ČASU

Volný čas mohou lidé využívat v různé míře v závislosti na tom, jak se volný čas střídá s časem práce. Tento rytmus střídání je dělen na:

- *denní volný čas*, kdy se střídá práce a volný čas, tento rytmus nazýváme denní. Volného času zde nemá jedinec tolik a odvíjí se od pracovní doby. Volný čas denního rytmu je naplněn odpočinkem, relaxací, ale také každodenní prací v domácnosti či o své potřeby.
- *Víkend* je rytmus, který se střídá týdně. Pro většinu lidí představuje víkend dvou-denní volno, které tráví činnostmi, které v pracovním týdnu nestihli nebo delšími volnočasovými aktivitami, např. výlety.
- *Dovolená* se řadí do ročního rytmu, který je charakteristický delším obdobím volna. V rámci volna se uplatňují veškeré funkce volného času. Může docházet k prozatímní změně způsobu života.
- *Celoživotní rytmus* představuje střídání volného času v době dětství a dospívání a v době důchodu. Děti a dospívající mají volný čas, protože ještě nepracují a lidé v důchodě mají volný čas, protože již nepracují. (Duffková et al., 2008, s. 155)

K tomu, aby lidé mohli využívat svůj volný čas, si musí utvořit určitý vztah k aktivitám a institucím, které využívání volného času nabízejí. V minulosti se stávalo, že lidé svůj volný čas subjektivně vnímali nedostatečně, avšak postupem času si dokázali svůj čas zorganizovat. Lidé se naučili ve svém volném čase smysluplně rozvíjet svou osobnost. Ovšem s rychlým rozvojem společnosti a s problémy, které na jedince ve společnosti čekají, se staly podmínky pro smysluplné využívání volného času náročnější, komplikovanější. (Hofbauer, 2004, s. 33 - 34)

V dnešní době může docházet k situacím, kdy lidé, z různých důvodů, **nemohou** svůj volný čas využívat. Jedním z důvodů je:

- *sociální vyloučení*, kdy lidé jiného etnika nemohou naplno využívat svého volného času.
- *Zvyšování životní nejistoty a vysoká finanční náročnost*. Lidé nemají jistotu v zaměstnání a smysluplné využívání volného času v institucích je pro ně finančně nedostupné.
- *Náklady na život* se zvyšují v takové míře, že i dospělí jedinci potřebují podporu od svých rodičů a prarodičů. Většina jedinců si shání brigády, aby svůj životní stan-

dard nesnižovali a mnohdy i druhé zaměstnání, což vede k omezování volného času a jeho smysluplnému trávení. (Hofbauer, 2004, s. 34 – 38)

Jako protiklad k poslednímu vymezení se váže **nezaměstnanost**, kdy nezaměstnaní lidé mají mnoho volného času. Tento čas však pokládají za negativum. Nadbytek volného času netráví cílevědomě, nezačleňují se do společnosti, nemají náladu ani prostředky pro smysluplné trávení volného času. Jejich hodnoty klesají a lidé toto období tzv. přetrpí. **Odmítání volného času** je dalším faktorem při využívání volného času. Lidé, kteří svůj volný čas odmítají, na první místo staví práci. Doba, kterou stráví v zaměstnání, se prodlužuje a volný čas z života jedinců vymizí. Důvodem může být udržení životní úrovně nebo společenského statusu. Dále se zde může objevit skupina, která volný čas má, mohla by ho využít, dokonce by ho i chtěla využít, ale v nabídce volnočasových institucí se neorientuje. Tito jedinci svůj volný čas **nedovedou smysluplně využít**. (Hofbauer, 2004, s. 38 – 44)

Dospělí lidé mohou svůj volný čas využít různými způsoby. Záleží na potřebách jedince nebo jeho zájmu. Lidé, pokud nabídka existuje a jsou o ní informováni, si mohou vybrat z nabídky, která vyhovuje jejich požadavkům. Zastřešujícím pojmem je celoživotní učení, které nabízí různé typy a nabídky učení pro dospělé jedince. V následující kapitole se pokusíme přiblížit možnosti trávení volného času pro dospělé v rámci kontextu celoživotního učení.

3.1 Celoživotní učení

Od poloviny 90. let celoživotní učení dosahuje vysokého významu v naší společnosti, kdy Evropskou komisí byla vydána Bílá kniha, která popisuje celoživotní učení jako velmi důležité pro společnost. (Pol, Hloušková, 2008, s. 10)

Dalším důležitým dokumentem, který prezentuje základní koncepci celoživotního učení je Strategie celoživotního učení ČR. Tento dokument je vytvořen na základě požadavků Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a schvalován vládou. Tomuto procesu předchází výzva Evropské unie. Celý dokument je sestavován na základě analýz strategií, které se zabývají celoživotním učáním. Strategie celoživotního učení ČR je sestaven pro období let 2007 – 2015. Pro to, aby byl strategický program úspěšný, je zapotřebí zapojit do procesu všechny účastníky celoživotního učení. Jsou jimi zaměstnavatelé a zaměstnanci, vzdělavatelé, nebo zástupci samosprávy. (Strategie, 2007, s. 4 – 5)

Celoživotní učení chápeme spíše jako schopnost člověka se neustále učit než jako proces nepřetržitého studia. Proto rozlišujeme i mezi pojmy celoživotní učení a vzdělávání, se kterými se můžeme v literatuře setkat. Celoživotní vzdělávání se váže spíše k organizované činnosti, kdy jedinec nabývá určitých kompetencí. Zatímco celoživotní učení je popisováno jako významný proces, ve kterém jedinec nabývá schopnosti učit se. Charakter celoživotního učení není organizovaný. Může se jednat o učení probíhající v přírodě, sociální interakci či práci. (Strategie, 2007, s. 9)

Knotová (2008, s. 171) popisuje celoživotní učení jako studium během života jedince. Systém celoživotního učení nabízí rovné příležitosti lidem různého věku a odlišného sociálního zázemí. Nabízí také začlenění do společnosti těm jedincům, kteří jsou ohroženi sociálním vyloučením.

V současné době je celoživotní učení ve společnosti velmi důležité, protože neustále dochází k vývoji, k inovacím a lidé své schopnosti, dovednosti a znalosti musí těmto podmínkám přizpůsobovat. Lidé se mohou vzdělávat na základě vlastního popudu, což jim může přinést lepší kariérní růst nebo uspokojení vlastních zájmů a potřeb. (Národní program rozvoje vzdělávání, 2001, s. 79)

Celoživotní učení je široký pojem, který zastřešuje nejen vzdělávání dospělých, ale také vzdělávání dětí a mládeže. Zahrnuje **počáteční i další vzdělávání**, které se následně diferencují na další typy. (Rabušicová, Rabušic, 2008, s. 20)

Počátečním vzděláváním se dále nebudeme zabývat, protože se jedná především o vzdělávání dětí a mládeže ve školských zařízeních, které není součástí volného času. Dále se však budeme věnovat rozdělení dalšího vzdělávání, které můžeme absolvovat až v době, kdy projdeme počátečním vzděláváním.

3.2 Další vzdělávání

Další vzdělávání se řadí, jak už bylo zmíněno, do konceptu celoživotního učení. Další vzdělávání podle Strategie celoživotního učení ČR (2007, s. 9) probíhá až v době, kdy jedinec absolvoval počáteční vzdělávání, tedy dokončil alespoň základní vzdělávání. Do dalšího vzdělávání řadíme jedince, kteří po počátečním vzdělávání nastoupili na trh práce.

Podle dokumentu Strategie celoživotního učení ČR (2007, s. 9 – 10) rozlišujeme tři formy dalšího učení:

- formální vzdělávání,

- neformální vzdělávání,
- informální učení.

Formální (školské) vzdělávání je jednou ze základních složek celoživotního učení, i když tvoří jen jednu součást. Funkce institucí jsou legislativně vymezeny. Organizace formálního vzdělávání vytváří propojenou soustavu, která na sebe navazuje. Do organizací formálního vzdělávání zahrnujeme zejména školy. Závěr tohoto vzdělávání je potvrzen vysvědčením či diplomem a jedinec získá určitou kvalifikaci. Řadíme sem základní školy, střední školy s maturitou či výučním listem, vyšší odborné školy, konzervatoře a vysoké školy. (Strategie, 2007, s. 9)

Neformální (mimoškolské) vzdělávání vede k získání schopností, znalostí, které jedinci pomohou v jeho dalším uplatnění. Je poskytováno v organizacích různých typů, např. soukromé organizace, nestátní neziskové organizace či instituce zaměstnavatelů. Důležitou součástí neformálního vzdělávání tvoří organizované volnočasové aktivity pro děti a mládež, ale především pro dospělé. Lidé tímto vzděláváním nedosahují vyšší kvalifikace a při ukončení vzdělávání není vydáváno žádné osvědčení. Důležitou součástí mimoškolního vzdělávání je přítomnost proškolené osoby, např. lektor, učitel. Mimoškolní učení se dále diferencuje na profesní, občanské a zájmové vzdělávání, kterému se budeme podrobněji věnovat v další kapitole. (Strategie, 2007, s. 9; Knotová, 2006, s. 69)

Poslední skupinou, která patří do dalšího učení je **informální** učení, které je typické svou neorganizovaností. Lidé nabývají nové zkušenosti, vědomosti a dovednosti z běžných životních situací ve svém volném čase. Neprobíhá tedy v institucích a není jinak koordinované. Řadíme sem sebevzdělávání. (Strategie, 2007, s. 9)

Výše jsme uvedli jednotlivé formy dalšího vzdělávání, které se v praxi prolínají a doplňují. Dále si blíže vymezíme typy neformálního vzdělávání, které se mohou řadit do volného času dospělých jedinců.

3.3 Neformální vzdělávání

Neformální vzdělávání jako takové jsme si vymezili výše. Nyní si přiblížíme jednotlivé typy neformálního vzdělávání, se kterými se můžeme setkat v souvislosti volného času dospělých, které se týká tématu této bakalářské práce.

Knotová (2006, s. 69) přesně popisuje, že neformální vzdělávání je zařazeno do dalšího vzdělávání. Další vzdělávání probíhá až v době, kdy jedinec dokončil počáteční vzdělá-

ní. Tedy dosáhl určitého stupně formálního vzdělávání. Neformální vzdělávání můžeme diferencovat na:

- zájmové,
- občanské,
- profesní.

Výše zmíněné rozdělení dalšího vzdělávání využívá i Šerák (2009, s. 20).

Zájmové vzdělávání podle Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice, tzv. Bílé knihy (2001, s. 83 – 84) můžeme definovat jako vzdělávání, které vychází ze zájmů jedince. Jedinec, který získá znalosti v zájmovém vzdělávání, je může dále využít pro jeho profesi a celkově se stupňuje vzdělanost ve společnosti.

U dospělých se zájmy rozvíjí prostřednictvím potřeb, které jsou postupem času uspokojovány a následně vznikají další. Zájem je charakterizován jako trvalý a stabilní, proto jsou dospělí ochotni věnovat námahu, prostředky či svůj čas do zájmového vzdělávání, aby docházelo k uspokojování potřeb. Jednotliví účastníci zájmového vzdělávání se od sebe liší a mnohdy jediné co je spojuje, je společný zájem. Toto vzdělávání může mít několik podob. Např. jedinec se bude vzdělávat individuálně s pomocí vhodných zdrojů, využije nabídky formální nebo neformální instituce, která vyhovuje jedincovu zájmu nebo kombinací obou. (Šerák, 2009, s. 50 – 51)

Rozlišujeme několik základních typů zájmového vzdělávání:

- „kulturní a estetická výchova,
- pohybová a sportovní výchova,
- cestování a turistika,
- zdravotní výchova,
- environmentální výchova,
- vědeckotechnické vzdělávání,
- jazykové vzdělávání,
- náboženská a duchovní výchova.“ (Šerák, 2009, s. 137 – 138)

Pávková et al. (2002, s. 94 – 96) člení zájmové činnosti do oblasti *společenskovední, pracovní-technické* (příprava pokrmů, elektrotechnika, výpočetní technika, práce s různými materiály) nebo *přírodovědné* (pěstitelské práce, chovatelství, specializované zájmové činnosti – rybářství, včelařství, myslivost). Dále uvádí *estetickovýchovné činnosti* (výtvarná,

hudební či literárně-dramatické činnosti) a *tělovýchovné, sportovní a turistické činnosti* (turistika, sportovní hry, atletika).

Bílá kniha (2001, s. 84) zájmové vzdělávání doplňuje o **občanské** vzdělávání, které zvyšuje informovanost jedinců o společenské realitě. Hloušková a Pol (2008, s. 190) popisují občanské vzdělávání jako aktivity, které podporují občanské jednání. Občanské vzdělávání je spojováno především s dospělými jedinci a je uskutečňováno v neformálních organizacích či informálním učení, které je důležité, protože jedinec se podílí na rozvoji své komunity nebo společnosti.

Cílem občanského vzdělávání je aktivní, zodpovědný a kompetentní občan. Aktivním občanem se má na mysli jedinec, který se aktivně účastní v různých oblastech života. Může se jednat o ekonomickou, demokratickou či občanskou sféru života. Participace má být tolerantní a nenucená, respektovat lidská práva, svobody a právní předpisy. Za odpovědného občana se považuje ten, který zná práva a povinnosti občana a také se podle nich řídí. Odpovědně vybavený občan by neměl postrádat úctu k důstojnosti ke druhému, toleranci či svobodě a demokracii. (Hloušková, Pol, 2008, s. 190 – 191)

V souvislosti s odpovědností občana se setkáváme s pojmem politická gramotnost, kterou můžeme pokládat za předpoklad občanských kompetencí. Občan by se měl v souvislosti s politickou gramotností orientovat v sociální, politické nebo občanské oblasti či v aktuálních sociálních problémech. (Hloušková, Pol, 2008, s. 191)

Poslední oblastí neformálního vzdělávání je **profesní** vzdělávání, které můžeme rozdělit na povinné a nepovinné. Povinné profesní vzdělávání je stanoveno právními normami a je určeno především pro odborné působení, např. lékařské činnosti. Nepovinné profesní vzdělávání je oblast rozsáhlejší a měla by jí být věnována větší pozornost především u zaměstnavatelů, kteří by měli vynaložit vyšší výdaje na vzdělávání svých zaměstnanců. (Bílá kniha, 2001, s. 82 – 83)

Součástí dalšího profesního vzdělávání dospělých jsou tři základní složky:

- vzdělávání v podniku,
- rekvalifikace,
- odborně zaměřené studium při zaměstnání. (Novotný, 2008, s. 115)

Z výše uvedených informací můžeme shrnout, že dospělí jedinci mohou svůj volný čas trávit smysluplně a mají k dispozici koncepci celoživotního učení, která nabízí nejen for-

mální, ale i neformální typ učení. Pro oblast volného času, který je tématem této bakalářské práce, je důležitý neformální způsob učení, který uspokojuje především zájmy a potřeby jedinců. Lidé svobodně a dobrovolně navštěvují mimoškolní organizace a rozvíjí své záliby především v rámci zájmového vzdělávání. Profesní vzdělávání může mít také formu dobrovolnou. Aktivita vychází od zaměstnance, který má zájem na svém profesním rozvoji.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMY NA PODOBNÉ TÉMA

V úvodu praktické části se zaměříme na několik výzkumů, které byly již realizovány na podobné téma. Nejedná se přímo o výzkumný soubor, kterým se zabýváme v této bakalářské práci, ale jedná se o trávení volného času. Protože je mnoho výzkumů realizováno s dětmi a jejich volným časem. Rozhodli jsme se v této kapitole přiblížit dva výzkumy, kdy jeden není věkově omezen a druhý pojednává o jedincích od 65 let.

Výzkum byl realizován v Číně Su-Yen Chenem v roce 2008. Byl zaměřen na seniory ve věku od 65 let. Výzkumu se zúčastnilo 499 respondentů. Z výzkumu vyplývá, že téměř 82 % respondentů sleduje televizi nebo DVD každý den a 48,5 % respondentů se denně zapojuje do fyzických aktivit. Na druhou stranu jen 6,5 % jedinců uvedlo, že se denně stýká se svými přáteli a rodinou a 7 % jedinců čte každý den knihy. Z výzkumu dále vyplývá, že zde není jednoznačná shoda v trávení volného času a v tom, co jedince baví. Protože 26 % respondentů uvedlo, že byli velice potěšeni, když se setkali se svými přáteli a 20 % jedinců uvedlo, že jejich zálibou jsou tělesné aktivity. Jen necelých 13 % jedinců uvedlo uspokojení ze sledování televize a čtení knih. (Chen, 2008, s. 871 – 889)

Druhý, již výše, zmíněný výzkum byl v České republice realizován v roce 2007 a zúčastnilo se ho 1222 respondentů starších 18 let. Výzkum byl srovnávací a komparoval výsledky z 18 evropských zemí. Výzkum nazvaný „Volný čas a sport“ se zaměřoval na způsoby trávení volného času a které aktivity respondenti upřednostňují. Z výzkumu vyplynulo, že 72 % jedinců se denně dívá na televizi, 44 % jedinců denně poslouchá hudbu. Na počítači, hraním her či komunikací prostřednictvím internetu preferuje 17 % jedinců. Do trávení volného času respondenti zahrnuli také nakupování (15 % denně), a 12 % jedinců preferuje sport nebo procházky. Nejméně časté jsou návštěvy sportovních událostí, kin, divadel, koncertů, výstav. Pokud výsledky České republiky srovnáme s 18 evropskými zeměmi (Rakousko, Belgie, Francie, Finsko, Německo, Irsko, Norsko, Švédsko, Švýcarsko, Velká Británie, Bulharsko, Chorvatsko, Maďarsko, Slovinsko, Slovensko, Polsko, Litva, Rusko) více nakupujeme, věnujeme se kutilství, a o něco více čteme knihy, na druhou stranu méně času strávíme u počítače, na internetu, a téměř neposloucháme hudbu. (Patočková, Šafr, 2010)

5 DESIGN VÝZKUMU

V následující části navazujeme na teoretickou část, ve které jsme vymezili teoretické základy této bakalářské práce. Tyto teoretické poznatky dále rozpracujeme v praktické části prostřednictvím výzkumu. Celý výzkum je orientován kvantitativně, s pomocí dotazníku, který jsme sestavili. Dále si vymezíme veškeré fáze výzkumu, týkající se výzkumného problému, výzkumných otázek a cílů, stanovených hypotéz, výběru výzkumného souboru a techniky sběru dat.

5.1 Výzkumný problém a otázky výzkumu

Výzkumným problémem této bakalářské práce je trávení volného času jedinci střední dospělosti. Pro jasnější vymezení výzkumu bakalářské práce jsme z výzkumného problému vyvodili hlavní a sedm vedlejších výzkumných otázek. Hlavní výzkumná otázka je formulována následovně:

- Jaké jsou způsoby trávení volného času u jedinců střední dospělosti?

Z této hlavní výzkumné otázky definujeme dílčí výzkumné otázky.

- Jaká je informovanost respondentů o možnostech trávení volného času v jejich okolí?
- Jakým způsobem nejčastěji respondenti tráví svůj volný čas?
- Jaké jsou rozdíly v trávení volného času mezi muži a ženami?
- Jaká je souvislost mezi trávením volného času respondentů a počtem dětí v rodině?
- Jaká je souvislost mezi trávením volného času respondentů a dosaženým vzděláním?
- Jaká je souvislost mezi prostředím, ve kterém jedinci žijí a trávením volného času?
- Jaká je souvislost mezi výší měsíčního příjmu a způsoby trávení volného času?

5.2 Výzkumný cíl

Cílem této bakalářské práce je zjistit jak respondenti tráví svůj volný čas. Na základě hlavního výzkumného cíle jsme stanovili další výzkumné cíle, které navazují na výzkumné otázky.

- Zjistit možnosti trávení volného času u respondentů.
- Zjistit způsoby trávení volného času u respondentů.
- Komparovat způsoby trávení volného času u mužů a žen.

- Komparovat způsoby trávení volného času z hlediska výskytu dětí v rodině.
- Komparovat způsoby trávení volného času z hlediska dosaženého vzdělání.
- Komparovat způsoby trávení volného času z hlediska prostředí.
- Komparovat způsoby trávení volného času z hlediska měsíčního příjmu.

5.3 Hypotézy

Hypotézy, které jsme v tomto výzkumu stanovili, vychází z posledních pěti výzkumných otázek, které vyjadřují určitý rozdíl či souvislost. Hypotézy jsme označili čísly 1 – 5.

H₁: Mezi způsoby trávení volného času mužů a žen existují rozdíly.

H₂: Mezi způsobem trávení volného času a počtem dětí v rodině existuje souvislost.

H₃: Mezi stupněm dosaženého vzdělání a způsobem trávení volného času respondentů existuje souvislost.

H₄: Mezi prostředím a způsoby trávení volného času existuje rozdíl.

H₅: Mezi výší měsíčního příjmu a způsoby trávení volného času existuje souvislost.

5.4 Výzkumný soubor

V dnešní době mladí lidé nespěchají se zakládáním vlastní rodiny, odkládají také odchod od svých rodičů. Je to pro ně výhodnější a pohodlnější. Mají své zázemí a vyšší životní standard než kdyby si zařídili vlastní bydlení. Jako výzkumný soubor jsme zvolili jedince v období střední dospělosti ve věku od 30 – 35 let. Toto věkové omezení jsme zvolili na základě statistických údajů Českého statistického úřadu, ze kterých vyplývá, že téměř padesát procent mužů ve věku do třiceti let žije u rodičů, u žen je tento počet nižší, tvoří více než třicet procent. Dále vyplývá, že počet mužů od pětatřiceti let, jež žijí u rodičů, je výrazně nižší, a to deset procent. Ženy tohoto věku žijí u rodičů v pěti procentech. (Český statistický úřad, 2014)

Z uvedených informací plyne, že jedinci v rozmezí od třiceti do pětatřiceti let mění svůj život a snaží si zařídit vlastní bydlení. Mění se i životní styl, záliby a koníčky. S přibývajícím starostmi a povinnostmi spojené s vedením vlastní domácnosti může ubývat volného času jedince. Z tohoto důvodu se zaměřujeme především na uvedenou věkovou skupinu.

5.5 Technika sběru dat

V této bakalářské práci jsme zvolili kvantitativně orientovaný výzkum. Jako metodu pro sběr dat jsme vybrali dotazníkové šetření. Chráska (2007, s. 163 - 164) popisuje dotazník jako písemný záznam předem vytvořených otázek, které jsou důmyslně seříděny. Odpovědi respondentů jsou v písemné podobě předány výzkumníkovi. Metoda dotazníku je vhodná v situacích, kdy potřebujeme získat velké množství dat, v poměrně krátké době.

Dotazník je složen z uzavřených, otevřených a filtračních otázek. Uzavřené otázky dávají respondentovi na výběr z několika položek, mezi kterými se respondent rozmyšlí a následně označí odpověď. Na otevřené položky respondent odpovídá sám, vlastními slovy, podle svého uvážení. Filtrační otázky spočívají ve třídění dotazníků pro výzkumníka podle daných kritérií. Pokud má výzkumník stanovené parametry pro výzkumný soubor, může do dotazníku vložit položku, které tento parametr vyhovuje. Stane-li se, že respondent odpoví jiným, než žádoucím způsobem, jsou jeho odpovědi automaticky vyřazeny. (Chráska, 2007, s. 165 – 166)

Dotazník obsahoval 18 položek, které se skládaly z demografických údajů zjišťujících pohlaví, věk, dosažené vzdělání, prostředí, ve kterém jedinec žije, kolik má dětí a měsíční příjem jedince. Otázka příjmu byla z taktických důvodů řazena na konec dotazníku, neboť může být pro respondenty citlivá. Ze zbývajících otázek byly dvě otevřené, ostatní uzavřené.

5.6 Metody zpracování dat

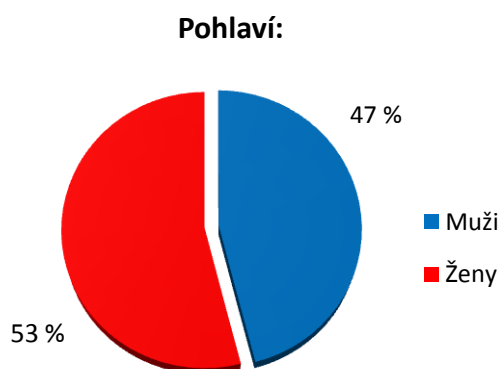
Hlavní metodu pro zpracování dat jsme využili Test dobré shody chí kvadrát, u které jsme ověřovali, zda rozdíly mezi četnostmi jednotlivých odpovědí jsou statisticky významné. Další metodu jsme zvolili Test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Tímto testem jsme ověřovali, zda mezi stanovenými jevy v hypotézách existuje rozdíl nebo souvislost. (Chráska, 2007, s. 71 – 78)

6 ANALÝZA DAT

V kapitole s názvem analýza dat se budeme zabývat samotnou interpretací nasbíraných dat. Data jsou vyhodnoceny postupně a pro větší přehlednost zpracovány do grafů, popřípadě tabulek. U každého grafu či tabulky jsou připsány i komentáře popisující danou skutečnost.

Veškeré data jsme sesbírali pomocí dotazníku v elektronické podobě na webu Survio.com, kde byl dotazník zveřejněn od prosince 2014 do března 2015. Dotazník byl určen pro osoby ve věku od 30 do 35 let. Ačkoli v úvodu dotazníku bylo jasně vymezeno toto věkové rozmezí, našly se i respondenti, kteří daného věku buď nedosahovali, nebo měli více než je pro náš výzkum žádoucí. Otázka věku sloužila jako filtrační, proto všechny odpovědi, které nebyly v rozmezí 30 až 35 let, byly vyřazeny. Dále byl vyřazen dotazník, kdy zřejmě z technických důvodů, respondent označil, že má -12 dětí. Celkem bylo sesbíráno 140 dotazníků, z toho 18 muselo být vyřazeno. Pro výzkum jich bylo použito 122.

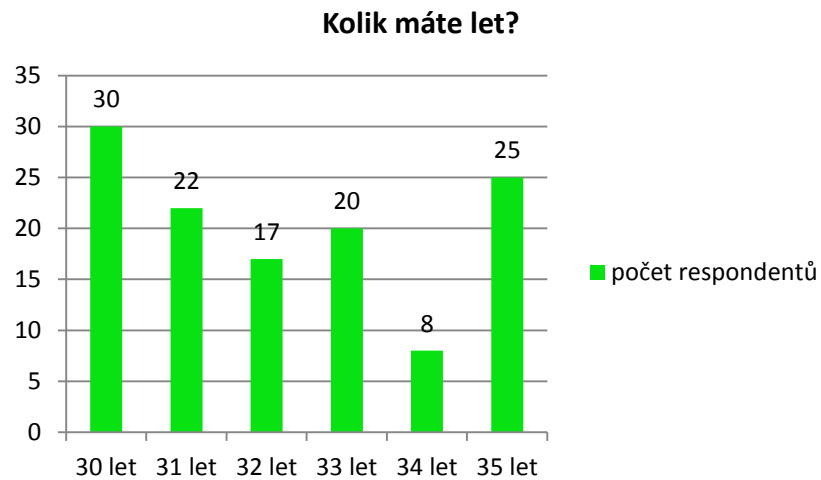
1. Diferenciace respondentů podle pohlaví

Graf 1: Diferenciace respondentů podle pohlaví

Ve výše uvedeném grafu č. 1 je znázorněno, jaké bylo složení respondentů podle pohlaví. Výzkumu se zúčastnilo 122 respondentů, z toho 47 % mužů a 53 % žen. Rozdíl v počtech mužů a žen nebyl výrazný, proto můžeme říct, že poměr mezi pohlavími je rovnoměrný.

2. Diferenciace respondentů dle věku

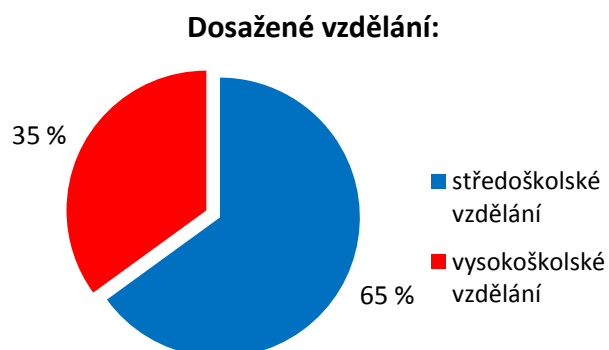

Graf 2: Diferenciace respondentů dle věku

Graf č. 2 zobrazuje počty respondentů v jednotlivých letech. Otázka byla do dotazníku zařazena jako filtrační. Výzkum se zabývá jedinci v období střední dospělosti, kteří dosáhli 30 a nepřesáhli 35 let věku. Jedinci, kteří uvedli jiný věk, byli z výzkumu vyřazeni.

Z celkového počtu 122 respondentů, bylo 30 jedinců ve věku 30 let, 22 jedinců ve věku 31 let, 17 jedinců ve věku 32 let. Dále se zúčastnilo 20 jedinců ve věku 33 let, 8 jednotlivců ve věku 34 let a také 25 respondentů ve věku 35 let.

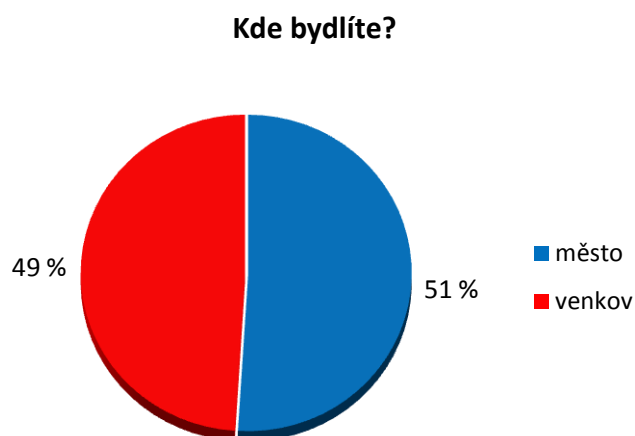
3. Diferenciace respondentů dle dosaženého vzdělání

Graf 3: Diferenciace respondentů dle dosaženého vzdělání

Položka v dotazníku týkající se dosaženého vzdělání obsahovala tři možnosti. První možnost, základní vzdělání, nevyužil žádný z respondentů. Středoškolského vzdělání dosáhlo 65 % jedinců a vysokoškolského vzdělání dosáhlo celkem 35 % respondentů. Toto rozdělení je zřejmé z grafu č. 3.

4. Diferenciace respondentů dle prostředí pobytu

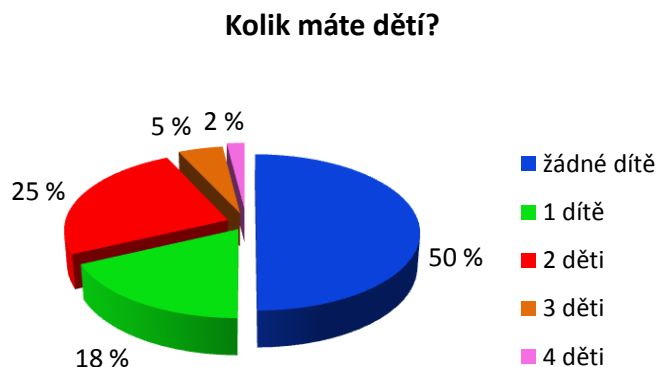

Graf 4: Diferenciace respondentů dle prostředí pobytu

Otázka č. 4 se dotazovala na místo, ve kterém respondenti bydlí. Respondenti měli možnost označit jednu ze dvou možností v této položce. Jednou z možností bylo město, které označilo jako prostředí pobytu 51 % jedinců, tedy větší polovina z celkového počtu 122 respondentů. 49 % jedinců označilo, že žijí na venkově.

5. Diferenciace respondentů dle počtu dětí

Graf 5: Diferenciace respondentů dle počtu dětí

Graf č. 5 zobrazuje data z otevřené otázky, která se týkala počtu dětí. Ze 122 respondentů polovina, tedy 50 %, uvedla, že nemá děti. Jedno dítě má 18 % jedinců, dvě děti má 25 % respondentů a 5 % respondentů má tři děti. Objevily se také 2 % respondentů, kteří vyplnili, že mají čtyři děti.

6. Změnilo se trávení Vašeho volného času s příchodem dítěte/děti?

Stanovení statistických hypotéz:

H_0 : Mezi četnostmi respondentů na změnu trávení volného času s příchodem dítěte neexistují statisticky významné rozdíly.

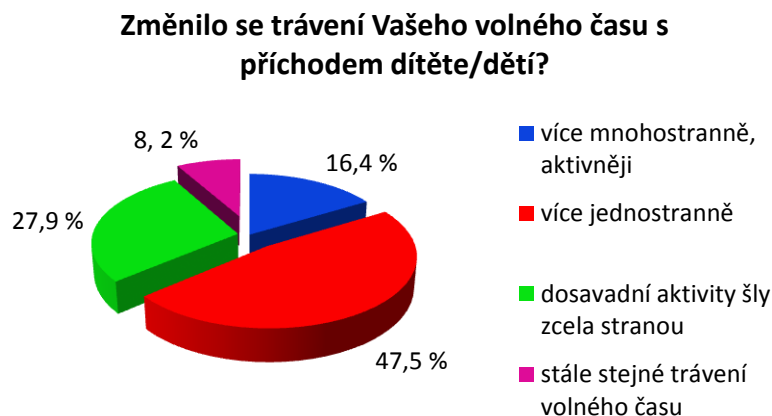
H_A : Mezi četnostmi respondentů na změnu trávení volného času s příchodem dítěte existují statisticky významné rozdíly.

Volný čas trávím:	Pozorovaná četnost (P)	Očekávaná četnost (O)	$\frac{(P-O)^2}{O}$
více mnohostranně, aktivněji	10	15,25	1,81
více jednostranně	29	15,25	12,4
dosavadní aktivity šly zcela stranou	17	15,25	0,2
stále stejně	5	15,25	6,9
Celkem	61	61	21,31

Tabulka 1: Vyhodnocení otázky č. 6

Pro vyhodnocení otázky č. 6 jsme využili Test dobré shody Chí kvadrát. Na základě získaných dat jsme vypočítali testové kritérium $\chi^2 = 21,31$, které posuzujeme na hladině významnosti $0,05$ při stupni volnosti 3 s tabelovanou hodnotou $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$. Na základě zjištěných dat zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme alternativní hypotézu, protože $\chi^2 = 21,31 > \chi^2_{0,05}(3) = 7,815$. Mezi četnostmi respondentů na změnu trávení volného času s příchodem dítěte *existují* statisticky významné rozdíly.

Otázka č. 6 byla určena jedincům, kteří v předchozí otázce uvedli, že mají dítě/ děti. Jedinci, kteří děti nemají, tuto otázku měli, podle instrukcí, přeskočit. V několika případech se stalo, že respondent uvedl, že nemá dítě, přesto vyplnil i otázku, která se ptala na to, jak se trávení jeho volného času změnilo po příchodu dítěte. Tento dotazník byl z výzkumu vyřazen, protože nesplňoval instrukce uvedené v dotazníku.

Graf 6: Změny v trávení volného času

Z výše uvedeného grafu č. 6 vychází, že z celkového počtu 61 respondentů, kteří mají dítě, uvedlo 16,5 %, že svůj volný čas tráví vícе mnohostranně. 47,5 % respondentů uvedlo, že se trávení jejich volného času změnilo, protože svůj volný čas začali trávit vícе jednostranně. 27,9 % jedinců uvedlo, že veškeré dosavadní volnočasové aktivity šly zcela stranou a stále stejně tráví svůj volný čas 8,2 % respondentů.

7. Jak trávíte svůj volný čas nejčastěji?

Stanovení statistických hypotéz:

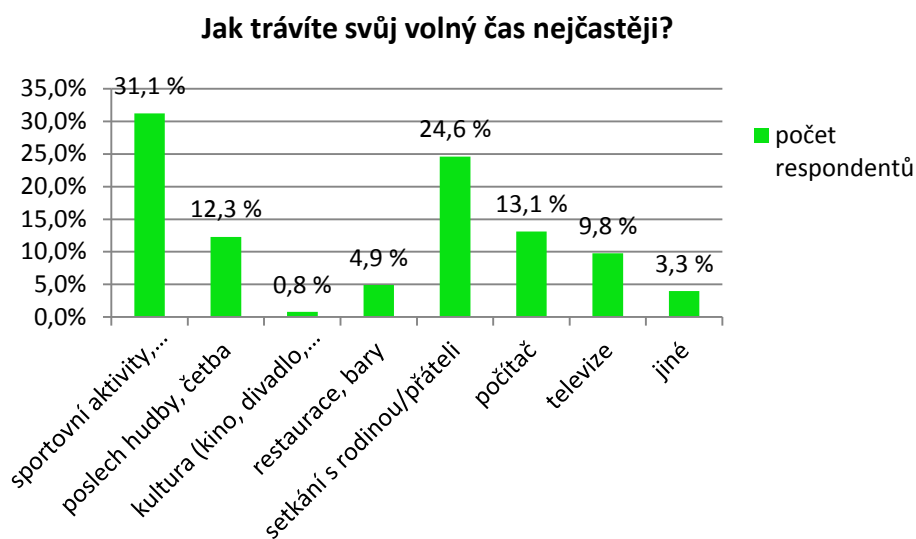
H_0 : Mezi četnostmi respondentů na nejčastější trávení volného času neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A : Mezi četnostmi respondentů na nejčastější trávení volného času existují statisticky významné rozdíly.

	Pozorovaná četnost (P)	Očekávaná četnost (O)	$(P-O)^2$
			O
Sportovní aktivity, procházky	38	15,25	33,94
Poslech hudby, četba	15	15,25	0
Kultura (kino, divadlo, koncerty)	1	15,25	13,32
Restaurace, bary	6	15,25	5,61
Setkání s rodinou/ přáteli	30	15,25	14,27
Počítač	16	15,25	0,04
Televize	12	15,25	0,69
Jiné	4	15,25	8,30
Celkem	122	122	76,17

Tabulka 2: Vyhodnocení otázky č. 7

Na základě získaných dat jsme vypočítali testové kritérium $\chi^2 = 76,17$, které posuzujeme na hladině významnosti $0,05$ při stupni volnosti 7 s tabelovanou hodnotou $\chi^2_{0,05}(7) = 14,067$. Na základě zjištěných dat přijímáme alternativní hypotézu, protože $\chi^2 = 76,17 > \chi^2_{0,05}(7) = 14,067$. Mezi četnostmi respondentů na nejčastější trávení volného času existují statisticky významné rozdíly.

Graf 7: Nejčastější trávení volného času

Respondenti měli vybírat jednu z nabízených odpovědí, jak tráví svůj volný čas nejčastěji. Z osmi možností měli respondenti v nabídce i otevřenou odpověď, této možnosti využili 4 respondenti, což tvořilo 3,3 % odpovědí. 31,1 % jedinců uvedlo, že nejčastěji tráví volný čas sportovními aktivitami, procházkami nebo v přírodě. Poslech hudby a čtení knih uvedlo jako nejčastější aktivitu ve volném čase 12,3 % jedinců. Pouze necelé procento, tedy 0,8 % respondentů uvedl jako nejčastější aktivitu kulturu. Restaurace a bary navštěvuje 4,9 % respondentů. 24,6 % respondentů upřednostňuje setkání s rodinou nebo přáteli. 13,1 % jedinců uvedlo počítač a 9,8 % respondentů televizi jako nejčastější aktivitu ve volném čase. Uvedená data jsou znázorněna ve výše uvedeném grafu č. 7.

8. Nejoblíbenější způsob trávení volného času respondentů

Otázka č. 8 byla otevřená, tak respondenti měli možnost napsat, jak nejraději tráví svůj volný čas. Nejčastěji se jedinci inspirovali předchozí otázkou, kde mohli vybírat z nabídky. Dále se často objevovaly konkrétní odpovědi sportovních aktivit, které pro vyhodnocení byly sloučeny do nadřazené skupiny. Respondenti neměli omezen počet odpovědí, proto často vypisovali, jak nejraději tráví svůj volný čas. Z toho důvodu je vyšší i pozorovaná četnost (186).

Stanovení statistických hypotéz:

H_0 : Mezi četnostmi respondentů na nejoblíbenější způsob trávení volného času neexistují statisticky významné rozdíly.

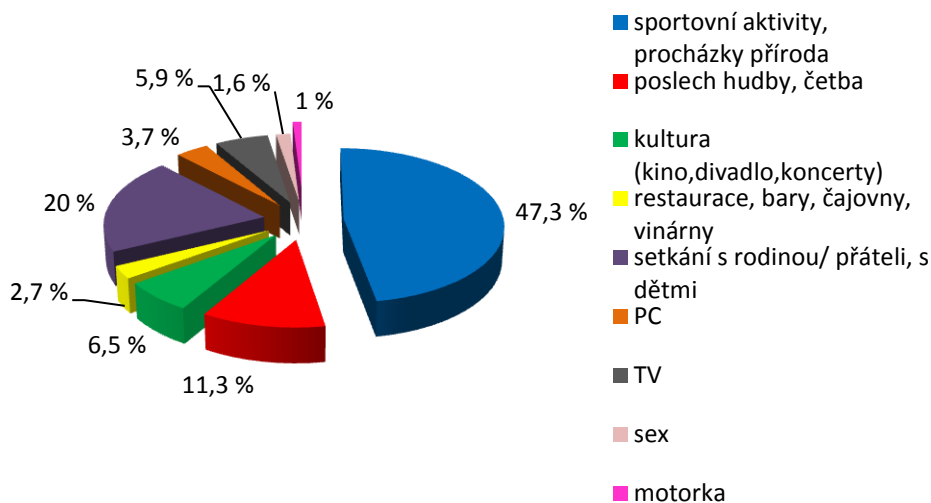
H_A : Mezi četnostmi respondentů na nejoblíbenější způsob trávení volného času existují statisticky významné rozdíly.

	Pozorovaná četnost (P)	Očekávaná četnost (O)	$\frac{(P-O)^2}{O}$
Sportovní aktivity, procházky, příroda	88	20,67	216,3
Poslech hudby, četba	21	20,67	0,11
Kultura (kino, divadlo, koncerty, aj.)	12	20,67	75,2
Restaurace, bary, čajovny, vinárny	5	20,67	11,9
Setkání s rodinou/přáteli, s dětmi	37	20,67	12,9
PC	7	20,67	9,04
TV	11	20,67	4,5
Sex	3	20,67	15,11
Motorka	2	20,67	16,9
Celkem	186	186	361,96

Tabulka 3: vyhodnocení otázky č. 8

Na základě získaných dat jsme vypočítali testové kritérium $\chi^2 = 361,96$, které posuzujeme na hladině významnosti $0,05$ při stupni volnosti 8 s tabelovanou hodnotou $\chi^2_{0,05}(8) = 15,507$. Na základě zjištěných dat přijímáme alternativní hypotézu, protože $\chi^2 = 361,96 > \chi^2_{0,05}(8) = 15,507$. Mezi četnostmi respondentů na nejoblíbenější způsob trávení volného času existují statisticky významné rozdíly.

Jak nejraději trávíte svůj volný čas?

Graf 8: Nejoblíbenější trávení volného času

Graf č. 8 zobrazuje data získaná z otevřené otázky č. 8. Téměř polovina respondentů, 47,3 % zařadilo mezi nejoblíbenější trávení volného času sportovní aktivity, procházky, přírodu. Druhou nejčetnější skupinu tvoří respondenti, kteří nejraději tráví volný čas setkáváním s rodinou/přáteli nebo s dětmi (20 %). 11,3 % respondentů nejraději poslouchá hudbu nebo čte knihy. 6,5 % respondentů tráví volný čas kulturou (kino, divadlo, koncerty). Televizi preferuje 5,9 % jedinců a počítač využívá nejraději ve svém volném čase 3,7 %. 2,7 % respondentů uvedlo, že nejraději tráví svůj volný čas v restauracích, barech, čajovnách či vinárnách.

Z důvodu velkého množství odpovědí jsme následující tabulkou č. 4 znázornili konkrétní odpovědi respondentů, které se vázaly především k pohybovým aktivitám.

Sportovní aktivity			
Název	Počet	Název	počet
Sportovní aktivity	15	Zumba	2
Jízda na kole	14	Volejbal	2
Vodní sporty	14	Tenis	2
Rybaření	9	Včelaření	2
Zimní sporty	8	Lukostřelba	1
Turistika	6	Geocatching	1
Posilování, fitness	3	Běh	1
Bruslení	3	Ping-pong	1
Sauna	3	Zdravotní tělesná výchova	1

Tabulka 4: přehled pohybových aktivit, pobyt v přírodě

Z výše uvedené tabulky vyplývají odpovědi respondentů na otázku, jak nejraději tráví svůj volný čas. Odpovědi z tabulky 4 byly zařazeny do nadřazené skupiny – sportovní aktivity, procházky, příroda. Nejčteněji byly uváděny sportovní aktivity (15), jízda na kole (10), vodní sporty (14). V přírodě při rybaření tráví nejraději čas 9 respondentů. Do zimních sportů se zařadilo 8 jedinců, kteří uváděli lyže, běžky, snowboard. Turistiku preferuje 6 jedinců a posilování či fitness 3 jedinci. Vždy 3 respondenti nejraději tráví svůj volný čas bruslením, saunou a sexuálním aktem. Po 2 odpovědích se dostalo motorce, zumbě, volejbalu, tenisu a včelaření. Jedné odpovědi se dostalo lukostřelbě, geocatchingu, běhu, ping-pongu a zdravotní tělesné výchově.

9. Víte, zda se ve Vašem okolí nachází organizace, která nabízí trávení volného času lidem ve Vašem věku?

Stanovení statistických hypotéz:

H_0 : Mezi četnostmi respondentů na informovanost o existenci volnočasových organizací *neexistují* statisticky významné rozdíly.

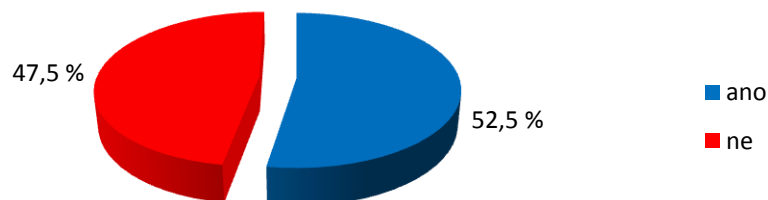
H_A : Mezi četnostmi respondentů na informovanost o existenci volnočasových organizací *existují* statisticky významné rozdíly.

	Pozorovaná četnost (P)	Očekávaná četnost (O)	$\frac{(P-O)^2}{O}$
Ano	64	61	0,15
Ne	58	61	0,15
Celkem	122	122	0,3

Tabulka 5: Vyhodnocení otázky č. 9

Na základě získaných dat jsme vypočítali testové kritérium $\chi^2 = 0,3$, které posuzujeme na hladině významnosti $0,05$ při stupni volnosti 1 s tabelovanou hodnotou $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$. Na základě zjištěných dat přijímáme nulovou hypotézu, protože $\chi^2 = 0,3 < \chi^2_{0,05}(1) = 3,841$. Mezi četnostmi respondentů na informovanost o existenci volnočasových organizací *neexistují* statisticky významné rozdíly.

Víte, zda se ve Vašem okolí nachází organizace, která nabízí trávení volného času lidem ve Vašem věku?

Graf 9: Informovanost respondentů

Výše uvedený graf č. 9 vyjadřuje, jak jsou respondenti informováni o existenci organizací, které nabízí trávení volného času lidem v jejich věku. Více než polovina jedinců odpověděla, že vědí o organizaci nabízející trávení volného času, odpovědi tvořily 52,5 %. Menší polovina, tedy 47,5 % respondentů neví, že se v jejich okolí nachází tato organizace.

10. Využívání nabídky organizací volného času.

Stanovení statistických hypotéz:

H_0 : Mezi četnostmi respondentů na využívání nabídky volnočasových organizací *neexistují statisticky významné rozdíly*.

H_A : Mezi četnostmi respondentů na využívání nabídky volnočasových organizací *existují statisticky významné rozdíly*.

	Pozorovaná četnost (P)	Očekávaná četnost (O)	$\frac{(P-O)^2}{O}$
Ano	32	32	0
Ne	32	32	0
Celkem	64	64	0

Tabulka 6: Vyhodnocení otázky č. 10

Na základě získaných dat jsme vypočítali testové kritérium $\chi^2 = 0$, které posuzujeme na hladině významnosti 0,05 při stupni volnosti 1 s tabelovanou hodnotou $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$. Na základě zjištěných dat přijímáme nulovou hypotézu, protože $\chi^2 = 0 < \chi^2_{0,05}(1) = 3,841$. Mezi četnostmi respondentů na využívání nabídky volnočasových organizací *neexistují statisticky významné rozdíly*.

Graf 10: Využívání nabídky organizací volného času

Otázka číslo 10 byla věnována respondentům, kteří na předchozí položku odpověděli kladně, tedy že vědí, že se v jejich okolí nachází organizace, která nabízí trávení volného času jedincům v jejich věku. Touto otázkou jsme zjišťovali, zda respondenti pravidelně využívají nabídky této organizace. Ze 100 % (64 respondentů), 50 % odpovědělo, že pravidelně využívá této nabídky a druhá polovina odpověděla, že nevyužívá nabídky této organizace. Odpovědi byly zcela vyrovnané. Tyto data zobrazuje graf č. 10.

11. Dostupnost nabídky organizace volného času z časového hlediska

Stanovení statistických hypotéz:

H_0 : Mezi četnostmi respondentů na dostupnost nabídky volnočasových organizací z časového hlediska neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A : Mezi četnostmi respondentů na dostupnost nabídky volnočasových organizací z časového hlediska existují statisticky významné rozdíly.

	Pozorovaná četnost (P)	Očekávaná četnost (O)	$\frac{(P-O)^2}{O}$
Ano	47	32	7,03
Ne	17	32	7,03
Celkem	64	64	14,06

Tabulka 7: Vyhodnocení otázky č. 11

Na základě získaných dat jsme vypočítali testové kritérium $\chi^2 = 14,06$, které posuzujeme na hladině významnosti $0,05$ při stupni volnosti 1 s tabelovanou hodnotou $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$. Na základě zjištěných dat přijímáme alternativní hypotézu, protože $\chi^2 = 14,06 > \chi^2_{0,05}(1) = 3,841$. Mezi četnostmi respondentů na dostupnost nabídky volnočasových organizací z časového hlediska *existují* statisticky významné rozdíly.

Graf 11: Dostupnost nabídky z časového hlediska

Otázkou č. 11 jsme se respondentů dotazovali, zda je pro ně využívání nabídek organizací volného času dostupné z časového hlediska. Na tuto otázku odpovídali pouze respondenti, kteří na otázku č. 9 odpověděli kladně. Ze 100 % (64 respondentů) odpovědělo 73,4 % kladně a 26,6 % záporně. Data jsou vyobrazeny v grafu č. 11.

12. Dostupnost nabídky organizace volného času z finančního hlediska

Stanovení statistických hypotéz:

H₀: Mezi četnostmi respondentů na dostupnost nabídky volnočasových organizací z finančního hlediska neexistují statisticky významné rozdíly.

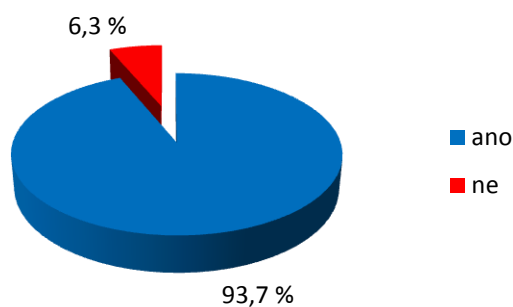
H_A: Mezi četnostmi respondentů na dostupnost nabídky volnočasových organizací z finančního hlediska existují statisticky významné rozdíly.

	Pozorovaná četnost (P)	Očekávaná četnost (O)	$\frac{(P-O)^2}{O}$
Ano	60	32	24,5
Ne	4	32	24,5
Celkem	64	64	49

Tabulka 8: Vyhodnocení otázky č. 12

Na základě získaných dat jsme vypočítali testové kritérium $\chi^2 = 49$, které posuzujeme na hladině významnosti 0,05 při stupni volnosti 1 s tabelovanou hodnotou $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$. Na základě zjištěných dat přijímáme alternativní hypotézu, protože $\chi^2 = 49 > \chi^2_{0,05}(1) = 3,841$. Mezi četnostmi respondentů na dostupnost nabídky volnočasových organizací z finančního hlediska *existují* statisticky významné rozdíly.

Je pro Vás nabídka této organizace dostupná z finančního hlediska?

Graf 12: Dostupnost nabídky z finančního hlediska

Otázkou č. 12 jsme zjišťovali, zda je respondenty nabídka organizací, které nabízí volný čas, dostupná z finančního hlediska. Otázka byla opět určena jen respondentům, kteří v otázce č. 9 odpověděli kladně. Ze 100 % (64 respondentů) odpovědělo 93,7 % kladně, tedy, že je pro jedince nabídka volnočasových organizací dostupná z finančního hlediska a jen pro 6,3 % respondentů není nabídka z hlediska financí dostupná. Tyto data znázorňuje graf č. 12.

13. Jste členem/členkou zájmového spolku? (sokol, rybářský svaz, sportovní kluby aj.)

Stanovení statistických hypotéz:

H_0 : Mezi četnostmi respondentů neexistují statisticky významné rozdíly.

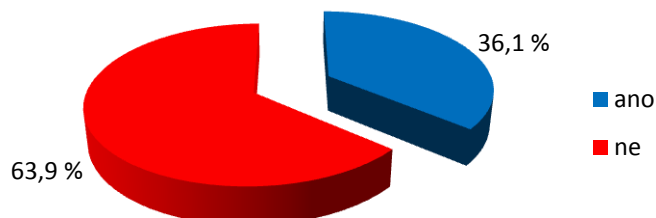
H_A : Mezi četnostmi respondentů existují statisticky významné rozdíly.

	Pozorovaná četnost (P)	Očekávaná četnost (O)	$\frac{(P-O)^2}{O}$
Ano	44	61	4,74
Ne	78	61	4,74
Celkem	122	122	9,48

Tabulka 9: vyhodnocení otázky č. 13

Na základě získaných dat jsme vypočítali testové kritérium $\chi^2 = 9,48$, které posuzujeme na hladině významnosti 0,05 při stupni volnosti 1 s tabelovanou hodnotou $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$. Na základě zjištěných dat přijímáme alternativní hypotézu, protože $\chi^2 = 9,48 > \chi^2_{0,05}(1) = 3,841$. Mezi četnostmi respondentů existují statisticky významné rozdíly.

Jste členem/členkou zájmového spolku? (sokol, rybářský svaz, sportovní kluby aj.)

Graf 13: Členství v zájmových organizacích

Otázka č. 13 byla určena pro všechny respondenty. Respondenti byli tázáni, zda jsou členy zájmových spolků. Na výběr byla jak kladná, tak záporná odpověď, kde jsme u kladné odpovědi nechali prostor pro uvedení konkrétní/ch organizace/í. Kladně odpovědělo 36,1 % jedinců a členem není 63,9 % respondentů.

Pro větší přehlednost jsme vytvořili tabulku č. 8. V této tabulce jsou zobrazeny organizace, ve kterých jsou respondenti členy a také jejich početní zastoupení. Z níže uvedeného vyplývá, že nejvíce respondentů je členem v organizaci, která se zaměřuje na sportovní aktivity. Nejvíce byl zastoupen spolek Sokolu (7), dále fotbalový klub (4), plavecký oddíl (4), hokejový klub (2), a vždy jeden respondent je členem ve volejbalovém oddíle, klubu stolního tenisu a tenisovém klubu. 2 respondenti uvedli, že jsou členy sportovního klubu. Druhou nejpočetnější skupinou byly přírodovědné činnosti, kde byl nejvíce zastoupen rybářský svaz (10), český svaz včelařů (3), 2 respondenti jsou členy českomoravské myslivecké jednoty a sboru dobrovolných hasičů. Mezi členy klubu chovatelů se zařadil jeden respondent. Do skupiny estetickovými činnosti se zařadilo 5 respondentů, kteří jsou členy tanečního souboru a jeden jedinec, který je členem divadelního spolku.

Sportovní činnosti		Estetickovými činnosti		Přírodovědné činnosti	
Název	počet	Název	počet	Název	počet
Sokol	7	Taneční soubor	5	Rybářský svaz	10
Fotbalový klub	4	Divadelní spolek	1	Český svaz včelařů	3
Plavecký oddíl	4			Českomoravská myslivecká jednota	2
Sportovní kluby	2			Sbor dobrovolných hasičů	2
Hokejový klub	2			Klub chovatelů	1
Volejbalový oddíl	1				
Klub stolního tenisu	1				
Tenisový klub	1				

Tabulka 10: vyhodnocení otevřené odpovědi u otázky č. 13

14. Zapojujete se do příležitostných organizovaných aktivit? (např. pochody, cyklistické výlety, zájezdy)

Stanovení statistických hypotéz:

H_0 : Mezi četnostmi respondentů na zapojování se do příležitostných organizovaných aktivit neexistují statistické významné rozdíly.

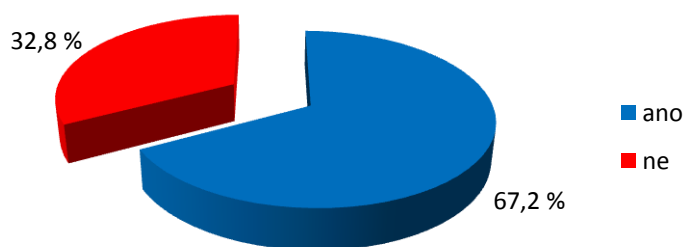
H_A : Mezi četnostmi respondentů na zapojování se do příležitostných organizovaných aktivit existují statistické významné rozdíly.

	Pozorovaná četnost (P)	Očekávaná četnost (O)	$\frac{(P-O)^2}{O}$
Ano	82	61	7,23
Ne	40	61	7,23
Celkem	122	122	14,46

Tabulka 11: Vyhodnocení otázky č. 14

Na základě získaných dat jsme vypočítali testové kritérium $\chi^2 = 14,46$, které posuzujeme na hladině významnosti 0,05 při stupni volnosti 1 s tabelovanou hodnotou $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$. Na základě zjištěných dat přijímáme alternativní hypotézu, protože $\chi^2 = 14,46 > \chi^2_{0,05}(1) = 3,841$. Mezi četnostmi respondentů na zapojování se do příležitostných organizovaných aktivit *existují* statistické významné rozdíly.

Zapojujete se do příležitostných organizovaných aktivit? (např. pochody, cyklistické výlety, zájezdy)

Graf 14: Zapojoování se do příležitostných organizovaných aktivit

V otázce č. 14 byli respondenti dotazováni, zda se zapojují do příležitostných organizačních aktivit, např. pochody, výlety, zájezdy. Respondenti měli opět na výběr z kladné či záporné odpovědi. 67,2 % jedinců uvedlo, že se do příležitostných organizovaných aktivit zapojují, 32,8 % uvedlo, že se těchto aktivit neúčastní.

15. Jakou funkci má pro Vás volný čas?

Stanovení statistických hypotéz:

H_0 : Mezi četnostmi respondentů na funkci volného času neexistují statistické významné rozdíly.

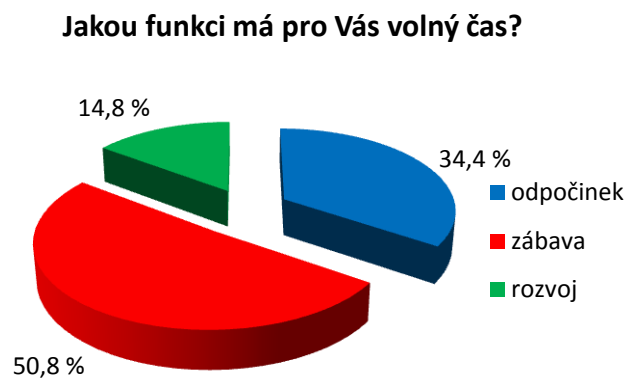
H_A : Mezi četnostmi respondentů na funkci volného času existují statistické významné rozdíly.

	Pozorovaná četnost (P)	Očekávaná četnost (O)	$\frac{(P-O)^2}{O}$
Odpočinek	42	40,67	0,04
Zábava	62	40,67	11,19
Rozvoj	18	40,67	12,64
Celkem	122	122	23,87

Tabulka 12: Vyhodnocení otázky č. 15

Na základě získaných dat jsme vypočítali testové kritérium $\chi^2 = 23,87$, které posuzujeme na hladině významnosti 0,05 při stupni volnosti 2 s tabelovanou hodnotou $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$. Na základě zjištěných dat přijímáme alternativní hypotézu, protože $\chi^2 = 23,87 > \chi^2_{0,05}(2) = 5,991$. Mezi četnostmi respondentů na funkci volného času existují statistické významné rozdíly.

Graf 15: Funkce volného času

Graf č. 15 vyjadřuje data, která se týkají otázky č. 15. Otázkou jsme zjišťovali, jakou funkci respondenti přiřazují volnému času. Na výběr byly tři možnosti, které byly vždy vysvětleny. Největší počet jedinců, tedy 50,8 %, uvedlo zábavu jako funkci jejich volného času. Což znamená, že ve volném čase psychicky odpočívají, zbavují se stresu a mají potřebu se uvolnit. 34,4 % ze 122 respondentů za funkci volného času volí odpočinek, což zahrnuje tělesnou regeneraci, obnovu fyzických sil. Rozvoj osobnosti za funkci volného času označilo 14,8 % respondentů. Tato funkce zahrnuje upevňování nových znalostí, dovedností, vytváření nových produktů, např. v kulturních sdruženích.

16. S kým nejradyji trávíte svůj volný čas?

Stanovení statistických hypotéz:

H₀: Mezi četnostmi respondentů neexistují statistické významné rozdíly.

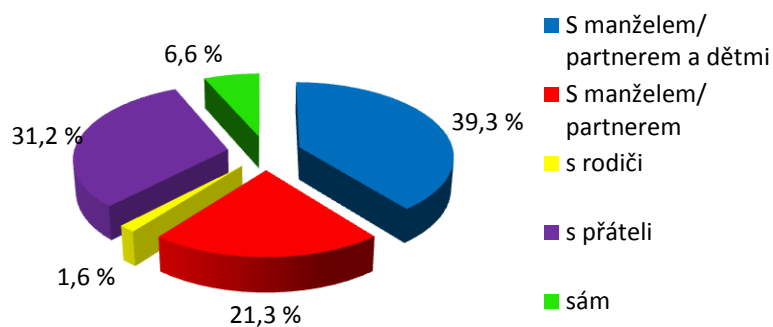
H_A: Mezi četnostmi respondentů existují statistické významné rozdíly.

	Pozorovaná četnost (P)	Očekávaná četnost (O)	$(P-O)^2$
			O
S manželem/partnerem a dětmi	48	24,4	22,83
S manželem/ partnerem	26	24,4	0,11
S rodiči	2	24,4	20,56
S přáteli	38	24,4	7,6
Sám	8	24,4	11,02
Celkem	122	122	62,12

Tabulka 13: Vyhodnocení otázky č. 16

Na základě získaných dat jsme vypočítali testové kritérium $\chi^2 = 62,12$, které posuzujeme na hladině významnosti $0,05$ při stupni volnosti 4 s tabelovanou hodnotou $\chi^2_{0,05}(4) = 9,488$. Na základě zjištěných dat přijímáme alternativní hypotézu, protože $\chi^2 = 62,12 > \chi^2_{0,05}(4) = 9,488$. Mezi četnostmi respondentů *existují* statistické významné rozdíly.

S kým nejraději trávíte svůj volný čas?

Graf 16: S kým respondenti nejraději tráví svůj volný čas

Výše uvedený graf č. 16 nám zobrazuje, s kým respondenti nejraději tráví svůj volný čas. Na výběr bylo z pěti nabídek. Respondenti využili všechny. Nejvíce jedinci uváděli, že svůj volný čas tráví nejraději s manželem/ partnerem a jejich dětmi. Celkem tuto možnost využilo $39,3\%$ jedinců. Jednalo se o téměř 79% jedinců, kteří uvedli, že mají dítě/ děti. Druhou nejčtetnější odpovědí byla možnost trávení volného času s přáteli, celkem $31,2\%$.

21,3 % respondentů tráví nejraději volný čas s manželem či partnerem. 6,6 % respondentů tráví rádo svůj volný čas o samotě a 1,6 % tráví svůj čas nejraději s rodiči.

17. Kde nejraději trávíte svůj volný čas?

Stanovení statistických hypotéz:

H_0 : Mezi četnostmi respondentů neexistují statistické významné rozdíly.

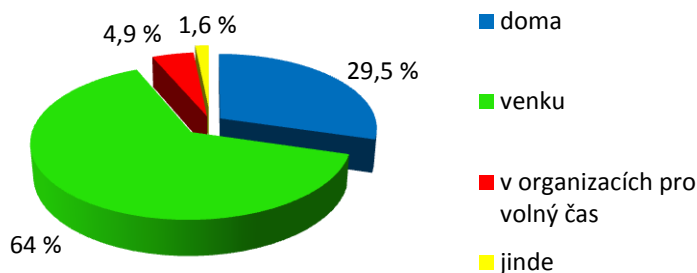
H_A : Mezi četnostmi respondentů existují statistické významné rozdíly.

	Pozorovaná četnost (P)	Očekávaná četnost (O)	$\frac{(P-O)^2}{O}$
Doma	36	30,5	0,99
Venku	78	30,5	73,98
V organizacích pro volný čas	6	30,5	19,68
Jinde	2	30,5	26,63
Celkem	122	122	121,28

Tabulka 14: Vyhodnocení otázky č. 17

Na základě získaných dat jsme vypočítali testové kritérium $\chi^2 = 121,28$, které posuzujeme na hladině významnosti 0,05 při stupni volnosti 3 s tabelovanou hodnotou $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$. Na základě zjištěných dat přijímáme alternativní hypotézu, protože $\chi^2 = 121,28 > \chi^2_{0,05}(3) = 7,815$. Mezi četnostmi respondentů existují statistické významné rozdíly.

Kde nejraději trávíte svůj volný čas?

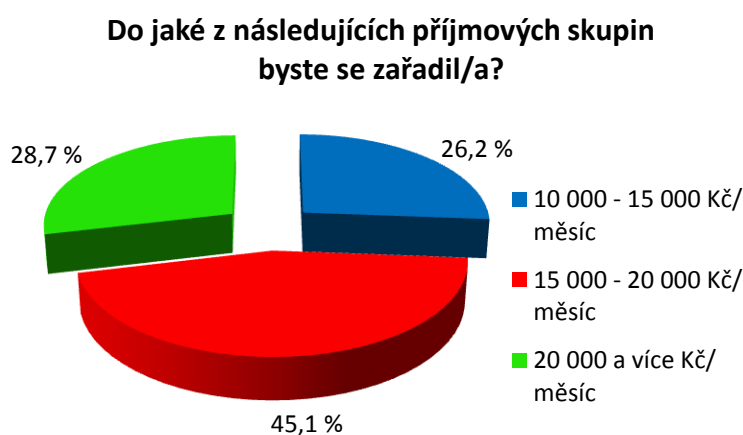

Graf 17: Místo, kde respondenti nejraději tráví volný čas

V otázce č. 17, která je graficky znázorněna ve výše uvedeném grafu č. 17, jsme se dotazovali, kde respondenti tráví nejraději svůj volný čas. 64 % jedinců, více než polovina, uvedlo, že nejraději tráví volný čas venku. 29,5 % jedinců uvedlo domov, jako nejoblíbenější místo pro trávení volného času. 4,9 % respondentů tráví svůj volný čas nejraději v organizacích pro volný čas a 1,6 % respondentů využilo otevřenou položku, kde uvedlo, že nejraději svůj volný čas tráví v restauraci.

18. Do jaké z následujících příjmových skupin byste se zařadil/a?

Otázka č. 18 byla záměrně zařazena na konec dotazníku, protože by v úvodu dotazníku mohla respondenta odradit od vyplňování. I přesto, že byly dotazníky anonymní, objevilo se několik případů, kdy tato položka nebyla vyplněna. Tyto dotazníky byly z výzkumu vyřazeny. Jednalo se o 8 dotazníků.

Graf 18: Zařazení do příjmové skupiny

Graf č. 18 zobrazuje získaná data. Do příjmové skupiny, která byla nižší než 10 000 Kč za měsíc, se nezařadil žádný z respondentů. 26,2 % respondentů uvedlo, že se jejich měsíční příjem pohybuje v rozmezí 10 000 – 15 000 Kč za měsíc. 45,1 % respondentů se zařadilo do příjmové skupiny 15 000 – 20 000 Kč za měsíc a 28,7 % pobírá měsíčně více než 20 000 Kč.

7 ANALÝZA HYPOTÉZ

V kapitole analýza hypotéz se zaměříme na vyhodnocení hypotéz, které jsme si stanovili v úvodu praktické části. Pro vyhodnocení hypotéz využíváme Test nezávislosti chí kvadrát pro kontingenční tabulku. Dále u každé hypotézy určujeme nominální a ordinální data a vymezujeme statistické hypotézy H_0 a H_A . U všech hypotéz vytvoříme kontingenční tabulku. V závěru tohoto postupu interpretujeme získaná data.

H_1 : Mezi způsoby trávení volného času mužů a žen existují rozdíly.

Pro vyhodnocení H_1 jsme využili Test nezávislosti chí kvadrát pro kontingenční tabulku. Jako nominální data jsme určili pohlaví respondentů a jako ordinální data jsme stanovili způsoby trávení volného času.

Stanovení statistických hypotéz:

H_0 : Mezi způsoby trávení volného času mužů a žen neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi způsoby trávení volného času mužů a žen existuje statisticky významný rozdíl.

Pohlaví:	Jak trávíte svůj volný čas nejčastěji?			Celkem
	Sportovní, pohybové aktivity, příroda	Pasivní činnosti (hudba, četba, PC, TV)	Kultura, setkávání s rodinou/ přáteli	
muži	15	29	13	57
ženy	23	18	24	65
Celkem	38	47	37	122

Tabulka 15: Způsoby trávení volného času vs. pohlaví respondentů

Na základě získaných dat jsme vypočítali testové kritérium $\chi^2 = 7,03$, které posuzujeme na hladině významnosti $0,05$ při stupni volnosti 2 s tabelovanou hodnotou $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$. Na základě zjištěných dat přijímáme alternativní hypotézu, protože $\chi^2 = 7,03 > \chi^2_{0,05}(2) = 5,991$. Mezi způsoby trávení volného času mužů a žen existuje statisticky významný rozdíl.

H₂: Mezi způsobem trávení volného času a počtem dětí v rodině existuje souvislost.

Pro vyhodnocení H₂ jsme využili Test nezávislosti chí kvadrát pro kontingenční tabulku. Jako nominální data jsme určili počet dětí v rodině a jako ordinální data jsme stanovili způsoby trávení volného času.

Stanovení statistických hypotéz:

H₀: Mezi způsoby trávení volného času a počtem dětí v rodině neexistuje statisticky významná souvislost.

H_A: Mezi způsoby trávení volného času a počtem dětí v rodině existuje statisticky významná souvislost.

Počet dětí:	Jak trávíte svůj volný čas nejčastěji?			Celkem
	Sportovní, pohybové aktivity, příroda	Pasivní činnosti (hudba, četba, PC, TV)	Kultura, setkávání s rodinou/ přáteli	
žádné	18	27	16	61
1 – 2	18	20	14	52
3 a více	2	0	7	9
Celkem	38	47	37	122

Tabulka 16: Způsoby trávení volného času vs. počet dětí

Na základě získaných dat jsme vypočítali testové kritérium $\chi^2 = 11,69$, které posuzujeme na hladině významnosti 0,05 při stupni volnosti 4 s tabelovanou hodnotou $\chi^2_{0,05}(4) = 9,488$. Na základě zjištěných dat přijímáme alternativní hypotézu, protože $\chi^2 = 11,69 > \chi^2_{0,05}(4) = 9,488$. Mezi způsoby trávení volného času a počtem dětí v rodině existuje statisticky významná souvislost.

H₃: Mezi stupněm dosaženého vzdělání a způsobem trávení volného času respondentů existuje souvislost.

Pro vyhodnocení H₃ jsme využili Test nezávislosti chí kvadrát pro kontingenční tabulku. Jako nominální data jsme určili stupeň dosaženého vzdělání a jako ordinální data jsme stanovili způsoby trávení volného času.

Stanovení statistických hypotéz:

H_0 : Mezi stupněm dosaženého vzdělání a způsobem trávení volného času respondentů neexistuje statisticky významná souvislost.

H_A : Mezi stupněm dosaženého vzdělání a způsobem trávení volného času respondentů existuje statisticky významná souvislost.

Stupeň dosaženého vzdělání:	Jak trávíte svůj volný čas nejčastěji?			Celkem
	Sportovní, pohybové aktivity, příroda	Pasivní činnosti (hudba, četba, PC, TV)	Kultura, setkávání s rodinou/ přáteli	
středoškolské	27	28	24	79
vysokoškolské	11	19	13	43
Celkem	38	47	37	122

Tabulka 17: Způsoby trávení volného času vs. stupeň dosaženého vzdělání

Na základě získaných dat jsme vypočítali testové kritérium $\chi^2 = 1,21$, které posuzujeme na hladině významnosti 0,05 při stupni volnosti 2 s tabelovanou hodnotou $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$. Na základě zjištěných dat přijímáme nulovou hypotézu, protože $\chi^2 = 1,2 < \chi^2_{0,05}(2) = 5,991$. Mezi stupněm dosaženého vzdělání a způsobem trávení volného času respondentů *neexistuje* statisticky významná souvislost.

H₄: Mezi prostředím a způsoby trávení volného času existuje rozdíl.

Pro vyhodnocení H₄ jsme využili Test nezávislosti chí kvadrát pro kontingenční tabulku. Jako nominální data jsme určili prostředí, ve kterém jedinci žijí a jako ordinální data jsme stanovili způsoby trávení volného času.

Stanovení statistických hypotéz:

H_0 : Mezi prostředím a způsoby trávení volného času neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi prostředím a způsoby trávení volného času existuje statisticky významný rozdíl.

Prostředí:	Jak trávíte svůj volný čas nejčastěji?			Celkem
	Sportovní, pohybové aktivity, příroda	Pasivní činnosti (hudba, četba, PC, TV)	Kultura, setkávání s rodinou/ přáteli	
město	19	27	16	62
venkov	19	20	21	60
Celkem	38	47	37	122

Tabulka 18: Způsoby trávení volného času vs. prostředí

Na základě získaných dat jsme vypočítali testové kritérium $\chi^2 = 1,69$, které posuzujeme na hladině významnosti $0,05$ při stupni volnosti 2 s tabelovanou hodnotou $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$. Na základě zjištěných dat přijímáme nulovou hypotézu, protože $\chi^2 = 1,69 < \chi^2_{0,05}(2) = 5,991$. Mezi prostředím a způsoby trávení volného času *neexistuje* statisticky významný rozdíl.

H₅: Mezi vyšší měsíčního příjmu a způsoby trávení volného času existuje souvislost.

Pro vyhodnocení H₅ jsme využili Test nezávislosti chí kvadrát pro kontingenční tabulku. Jako nominální data jsme určili vyšší měsíčního příjmu a jako ordinální data jsme stanovili způsoby trávení volného času.

Stanovení statistických hypotéz:

H₀: Mezi vyšší měsíčního příjmu a způsoby trávení volného času neexistuje statisticky významná souvislost.

H_A: Mezi vyšší měsíčního příjmu a způsoby trávení volného času existuje statisticky významná souvislost.

Výše měsíčního příjmu:	Jak trávíte svůj volný čas nejčastěji?			Celkem
	Sportovní, pohybové aktivity, příroda	Pasivní činnosti (hudba, četba, PC, TV)	Kultura, setkávání s rodinou/ přáteli	
10 000 – 15 000 Kč	7	8	17	32
15 000 – 20 000 Kč	20	23	12	55
20 000 Kč a více	11	16	8	35
Celkem	38	47	37	122

Tabulka 19: Způsoby trávení volného času vs. výše měsíčního příjmu

Na základě získaných dat jsme vypočítali testové kritérium $\chi^2 = 10,95$, které posuzujeme na hladině významnosti $0,05$ při stupni volnosti 4 s tabelovanou hodnotou $\chi^2_{0,05}(4) = 9,488$. Na základě zjištěných dat přijímáme alternativní hypotézu, protože $\chi^2 = 10,95 > \chi^2_{0,05}(4) = 9,488$. Mezi výší měsíčního příjmu a způsoby trávení volného času *existuje* statisticky významná souvislost.

Pro větší přehled jsme vytvořili tabulku, ve které znázorňujeme vyhodnocení věcných hypotéz:

Hypotéza	Potvrzení
H ₁ : Mezi způsoby trávení volného času mužů a žen existují rozdíly.	Existují
H ₂ : Mezi způsobem trávení volného času a počtem dětí v rodině existuje souvislost.	Existuje
H ₃ : Mezi stupněm dosaženého vzdělání a způsobem trávení volného času respondentů existuje souvislost.	Neexistuje
H ₄ : Mezi prostředím a způsoby trávení volného času existuje rozdíl.	Neexistuje
H ₅ : Mezi výší měsíčního příjmu a způsoby trávení volného času existuje souvislost.	Existuje

Tabulka 20: Vyhodnocení věcných hypotéz

8 INTERPRETACE DAT

V rámci této kapitoly se zaměříme na interpretaci výzkumných otázek, které jsme si stanovili v úvodu praktické části.

Hlavní výzkumnou otázkou jsme zjišťovali, **jaké jsou způsoby trávení volného času u jedinců střední dospělosti**. Z výsledků vyplývá, že jedinci tráví svůj volný čas především aktivně, čili sportovní nebo pohybovou aktivitou, procházkami nebo pobytem v přírodě, např. houbařením či zahrádkařením. V rámci prostředí nejraději respondenti pobývají venku, následně doma. Více než třetina dotázaných tráví svůj volný čas pasivně. Zde zahrnujeme televizi, počítač, poslech hudby nebo čtení knih. Nicméně, co se týká aktivního trávení volného času, jedinci uváděli, že veškeré sportovní aktivity, procházky apod. realizují s přáteli nebo dětmi. Proto můžeme konstatovat, že sportovní aktivity nejsou individuálními činnostmi, ale společenskými. Odpovídá tomu i skutečnost, že jedinci nejraději tráví svůj volný čas se svými blízkými. Pokud se jedná o jedince, kteří mají založenou rodinu a vychovávají děti, nejraději tráví svůj volný čas s nimi. Jedinci bez dětí většinou pro svůj volný čas vyhledávají své přátele. Polovina jedinců svůj volný čas věnuje zábavě, kdy se uvolňují, zbavují se stresu a regenerují svou mysl. Do této funkce volného času zahrnujeme především fyzické aktivity, jako je sport, pohybové aktivity, apod. Více než čtvrtina dotazovaných odpočívá po fyzické stránce. K regeneraci pracovních sil může využít právě pasivní činnosti, jako je televize, počítač, čtení knih a další. Tato diferenciaci může vycházet z povahy zaměstnání, kdy lidé, kteří pracují fyzicky, využívají spíše pasivního trávení volného času a naopak lidé pracující psychicky se snaží regenerovat svou psychiku aktivními činnostmi. Co se týká zapojování se jedinců do příležitostných organizovaných aktivit, účastní se těchto akcí většina jedinců. Na druhou stranu, více než polovina jedinců není členem žádného zájmového uskupení.

První dílčí výzkumná otázka se ptala: **Jaká je informovanost respondentů o možnostech trávení volného času v jejich okolí?** Z výsledku vyplývá, že více než polovina respondentů ví o organizaci, která v jejich okolí nabízí trávení volného času lidem ve věku 30–35 let. Z těchto jedinců její nabídku pravidelně využívá polovina, druhá polovina pravidelně tuto organizaci nenavštěvuje. Z dalšího šetření nevyplývá, že by nabídka byla pro respondenty finančně či časově nedostupná.

Druhá dílčí výzkumná otázka zjišťovala: **Jakým způsobem nejčastěji respondenti tráví svůj volný čas?** Z výzkumu vyplynulo, že nejčastěji respondenti tráví svůj volný čas spor-

tem a pohybovými aktivitami, spolu s rodinou a přáteli. Tento výsledek potvrzují i předchozí výzkumné otázky, kdy respondenti řadili trávení svého volného času do aktivních činností.

Třetí dílčí výzkumná otázka zjišťovala, **jaké jsou rozdíly v trávení volného času mezi muži a ženami**. Porovnávali jsme, jak nejčastěji tráví svůj volný čas muži a jak ženy. Z výsledků nám vyplynulo, že mezi způsoby trávení volného času mužů a žen existuje statisticky významný rozdíl. Zatímco ženy nejčastěji tráví svůj volný čas pohybovými aktivitami a setkáváním s rodinou, muži mají hodnoty rovnoměrně rozloženy mezi pohybové aktivity, rodinu, přátele, počítač a televizi.

Další dílčí výzkumná otázka souvisí s **trávením volného času respondentů a počtem dětí v rodině**. Ptáme se, zda zde existuje souvislost. Z výsledků vyplývá, že mezi způsoby trávení volného času a počtem dětí v rodině existuje statisticky významná souvislost. Největší význam u rodin s maximálně dvěma dětmi je přiřazován pohybovým aktivitám a přírodě. U rodin s více než třemi dětmi je tento význam přiřazován především setkávání se s rodinou a přáteli.

Souvislost mezi způsoby trávení volného času a stupněm dosaženého vzdělání se zabývá pátá dílčí výzkumná otázka. Z výsledků nám vyplývá, že mezi vzděláním a trávením volného času neexistuje souvislost. Lidé s různým stupněm vzdělání mají odlišné preference ve způsobech trávení volného času. Respondenti s dosaženým středoškolským vzděláním preferují pohybové aktivity a následně dávají přednost rodině před televizí a poslechem hudby a čtením knih. Vysokoškolsky vzdělaní respondenti tráví nejvíce času u počítače, následně sportem a pohybovými aktivitami, dále s rodinou a poslechem hudby a čtením knih.

Předposlední dílčí výzkumná otázka se ptala, zda existuje **rozdíl mezi prostředím, v něm jedinec žije a způsoby trávení volného času**. Z výsledků vyplynulo, že statisticky významný rozdíl zde neexistuje. Mezi městem a venkovem již v současné době nejsou viditelné rozdíly, což vyplynulo i z tohoto zkoumání. Lidé jak ve městě, tak i na venkově se věnují pohybové aktivitě, rodině a přátelům, dále zde řadíme pasivní činnosti, jako je čtení knih, poslech hudby, sledování filmů, televize a práce u počítače.

Poslední dílčí výzkumná otázka se ptala **na souvislost mezi výší měsíčního příjmu a způsoby trávení volného času**. Otázka byla záměrně zařazena na konec, protože by v úvodu dotazníku mohla respondenty odradit od dalšího vyplňování. Mezi výší měsíčního příjmu

a trávením volného času existuje statisticky významná souvislost. Lidé s příjmem vyšším než 15 000 Kč měsíčně využívají ve svém volném čase především pasivního trávení volného času a pohybových aktivit, kdežto lidé s příjmem do 15 000 Kč preferují setkávání se s rodinou či přáteli, pasivní trávení volného času a na poslední místo kladou pohybovou aktivitu. Toto může být způsobeno tím, že lidé s nižším příjmem mohou pracovat více fyzicky, proto dávají přednost klidnějšímu posezení s přáteli nebo s knihou, u televize nebo poslechem hudby a na aktivní trávení volného času nemají dostatek sil, nebo dokonce financí pro využívání nabídek zábavního průmyslu.

9 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Jako doporučení pro praktické využití navrhujeme intenzivnější a viditelnější nabídku volnočasových aktivit pro jedince v období střední dospělosti. Nabídka by měla být různorodá a atraktivní. Tato nabídka se netýká pouze komerčních organizací volného času, ale například i středisek volného času či zaměstnavatelů (firem) nebo obcí. Nabídka nejen pohybových aktivit, ale i formou vzdělávacích seminářů, cestopisných besed apod. Nabídka může být zveřejněna pomocí letáku, který je distribuován do poštovních schránek, pomocí obecního rozhlasu, přes internetové stránky jednotlivých organizací nebo na sociálních sítích.

Cílem by mělo být aktivní nabízení volnočasových aktivit, ať už příležitostných nebo pravidelných, pohybových nebo vzdělávacích. Nabídka by měla počítat s tím, že lidé v období střední dospělosti zakládají rodiny. Komerční organizace volného času mohou nabízet jednorázové akce či slevy, např. na základě smlouvy se zdravotní pojišťovnou či firmou, u které je jedinec zaměstnán.

Střediska volného času mohou nabízet aktivity pro rodiče s dětmi, kdy navrhujeme, aby byl pro rodiče, resp. dospělé, vytvořen samostatný program a pokud přijdou jedinci s dětmi, aby byl vytvořen program i pro děti. Program pro děti, stejně jako pro dospělé bude zajišťovat pedagog volného času. Firmy zahrnujeme do tohoto doporučení, protože by se měly také zajímat a podporovat smysluplné trávení volného času svých zaměstnanců. Zaměstnavatelé by nabízeli takovou formu aktivit, která by vyhovovala jejich zaměstnancům, tzn., pokud zaměstnanci pracují fyzicky, aktivity by byly spíše rehabilitačního nebo vzdělávacího charakteru. Pokud jsou zaměstnanci vystaveni spíše psychické zátěži, aktivity by byly fyzicky náročnější. Sama firma nemusí vytvářet program, ale může spolupracovat např. se středisky volného času, kdy dá svým zaměstnancům permanentku, slevu nebo jinou výhodu na pravidelnou či příležitostnou akci nebo seminář, nebo s tímto střediskem bude aktivně spolupracovat a nabídku zveřejňovat.

Obec, ve které nefungují žádné organizace pro volný čas, nebo je zde malá nabídka může pro své občany zrealizovat pravidelnou činnost, která bude hrazena z obecního rozpočtu. Rozhodnutí o volnočasové činnosti by obec nechala na dotazníku, kde by se ptala občanů, zda by byl zájem o nějakou aktivitu, o jakou aktivitu, apod.

Pro inspiraci jsme vytvořili pozvánku na pravidelnou sportovní aktivitu, která je pořádána střediskem volného času pro jedince s dětmi, ale i bez dětí. Pro dospělé jedince je připravena sportovní aktivita. Pokud s dospělými přijdou i jejich děti, bude pro ně připravena

odborná pedagogická činnost. Tato pozvánka bude distribuovaná do poštovních schránek, zveřejněna na sociálních sítích, na webových stránkách střediska a na veřejných vývěskách. Nabídka sportovní aktivity je umístěna v příloze.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se zabývala volným časem v období střední dospělosti, konkrétně lidmi ve věku od 30 do 35 let. Téma bakalářské práce jsme zpracovali především na základě dat získaných z Českého statistického úřadu, ze kterého vyplynulo, že lidé od 30 do 35 let se stěhují od svých rodičů a začínají se osamostatňovat. Dalším impulsem bylo, že většina výzkumů, zabývajících se volným časem, není zaměřena na období střední dospělosti, ale na děti, celou populaci nebo na seniory. Přitom např. děti tráví svůj volný čas podle toho, jaké jsou možnosti právě jejich rodičů, kteří se pohybují ve věku střední dospělosti.

Bakalářská práce je členěna na teoretickou a praktickou část. V teoretické části se zabýváme základními pojmy, které vychází z názvu této práce. První kapitola je věnována období střední dospělosti. Jak je toto období vymezováno v odborné literatuře a jak je popisováno. V tomto období probíhá velice málo změn, přesto jsme do kapitoly fyzických a psychologických změn nějaké uvedli. Jsou to změny, které nastupují individuálně, spíše se začínají pozvolna objevovat. Poslední dílčí kapitola se věnuje krizi středního věku, která trávení volného času může výrazně ovlivňovat. Jedinec může procházet výraznými změnami. Z pasivního jedince se může stát aktivní a naopak. Druhá kapitola se zaměřuje na volný čas, jak je v publikacích definován, jeho historii a vývoj. Z jakých hledisek můžeme na volný čas nahlížet a jaké jsou funkce volného času. Co nám volný čas přináší. Mezi odpočinkem a zábavou nalezneme i sebevzdělávání. Poslední kapitola teoretické části vymezuje, jaké mohou být rytmy, kdy se střídá práce a volný čas a také jak jedinci mohou svůj volný čas využívat. Protože jedinci střední dospělosti už ukončili přípravu na povolání a mnohdy nastoupili do zaměstnání, mohou využívat koncepci celoživotního učení, která je popsána v druhé části poslední kapitoly. Další celek tvoří další vzdělávání, které se řadí do koncepce celoživotního učení. Zde jsme vymezili pojmy formálního, neformálního a informálního učení a v následující podkapitole jsme diferencovali neformální vzdělávání, protože se nejvíce váže k volnému času dospělých.

V praktické části jsme zveřejnili výsledky některých výzkumů na téma spojené s volným časem, ovšem výzkumný soubor se liší věkem. Dále jsme vymezili výzkumný problém, výzkumné otázky, cíle výzkumu a věcné hypotézy. Popsali jsme, která skupina se stala výzkumným souborem této bakalářské práce a proč. Dále jakou techniku sběru dat jsme zvolili a které metody jsme využili při vyhodnocování dat. V kapitole s názvem analýza

dat se zabýváme samotným vyhodnocením dat. Data jsme vyhodnocovali podle pořadí v dotazníku, proto máme nejdříve vyhodnoceny demografické údaje, které byly potřeba k vyhodnocení věcných hypotéz. Dále máme ostatní položky z dotazníku a nakonec opět jednu demografickou otázku týkající se měsíčního příjmu rodiny. Tato otázka byla zařazena na konec úmyslně. Vyhodnocení otázek je znázorněno graficky, pomocí grafů a tabulek, které jsme vždy označili a popsali. V kapitole analýza hypotéz jsme vyhodnocovali věcné hypotézy, které byly stanoveny na počátku výzkumu. Hypotézy byly vyhodnoceny pomocí Testu nezávislosti chí kvadrát pro kontingenční tabulku.

Cílem této práce bylo zjistit, jak respondenti, lidé v období střední dospělosti, tráví svůj volný čas. Cíle bylo dosaženo. Lidé v období střední dospělosti tráví svůj volný čas především aktivně, nejlépe ve společnosti svých přátel nebo rodiny či dětí a venku nebo v přírodě. Jako hlavní funkci volného času zvolili respondenti zábavu, tedy spíše volný čas využívají ke zbavení se stresu a uvolnění. Více preferují fyzicky náročnější aktivity, což odpovídá aktivnímu způsobu trávení volného času. Respondenti se nevyhýbají ani příležitostným aktivitám, které jsou organizovány různými sdruženími. Na druhou stranu mezi respondenty je málo jedinců, kteří jsou členy spolků, klubů nebo organizací.

Pro praxi jsme doporučili výraznější, cílenější nabídku volnočasových center, organizací, obcí nebo i zaměstnavatelů. Z výzkumu vyplývá, že více než polovina respondentů je informována o nabídce volnočasových organizací, ale jen polovina z nich tuto nabídku pravidelně využívá, přestože je dostupná jak z časového, tak finančního hlediska. Viditelnější nabídka může zvýšit účast na různých organizovaných akcích ve volném čase, protože z výzkumu vyplývá, že téměř $\frac{3}{4}$ respondentů se těchto aktivit účastní. Můžeme z toho vyvodit, že respondenti mají zájem.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BLATNÝ, Marek, 2010. *Psychologie osobnosti: hlavní témata, současné přístupy*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3434-7.
- [2] DUFFKOVÁ, Jana, Lukáš URBAN a Josef DUBSKÝ, 2008. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-123-6.
- [3] HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ, 2008. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-473-1.
- [4] HLOUŠKOVÁ, Lenka a Milan POL, 2009. *Celoživotní učení a vzdělávání dospělých v politických dokumentech*. In RABUŠICOVÁ, Milada a Ladislav RABUŠIC. *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, s. 9 - 25. ISBN 978-80-210-4779-2.
- [5] HLOUŠKOVÁ, Lenka a Milan POL, 2009. *Občanské vzdělávání dospělých*. In RABUŠICOVÁ, Milada a Ladislav RABUŠIC. *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, s. 189 – 204. ISBN 978-80-210-4779-2.
- [6] HOFBAUER, Břetislav, 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5
- [7] HRDLIČKA, Michal, Julián KURIC a Marek BLATNÝ, 2006. *Krize středního věku*. Praha: Portál. ISBN 80-736-7168-9.
- [8] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [9] JUNG, Carl Gustav a Karel PLOCEK. *Duše moderního člověka*. Brno: Atlantis. ISBN 80-7108-087-x.
- [10] KNOTOVÁ, Dana, 2008. *Zájmové vzdělávání dospělých*. In RABUŠICOVÁ, Milada a Ladislav RABUŠIC. *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, s. 169 - 187. ISBN 978-80-210-4779-2.
- [11] KNOTOVÁ, Dana, 2011. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-223-9.

- [12] KRATOCHVÍLOVÁ, Emília, 2004. *Pedagogika voľného času: výchova v čase mimo vyučovania v pedagogickej teórii a v praxi*. Bratislava: Vydavateľstvo UK. ISBN 80-223-1930-9.
- [13] KURIC, Jozef. *Ontogenetická psychologie*. Brno: CERM. ISBN 80-214-1844-3.
- [14] LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada. ISBN 80-247-1284-9.
- [15] *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha*, 2001. Praha: Tauris. ISBN 8021103728.
- [16] NĚMEC, Jiří, 2002. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido. ISBN 8073150123.
- [17] NOVOTNÝ, Petr, 2008. *Profesní vzdělávání dospělých*. In RABUŠICOVÁ, Milada a Ladislav RABUŠIC. *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, s. 113 – 142. ISBN 978-80-210-4779-2.
- [18] PÁVKOVÁ, Jiřina, 2002. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. Praha: Portál. ISBN 8071787116.
- [19] RABUŠICOVÁ, Milada a Ladislav RABUŠIC, 2008. *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4779-2.
- [20] ŘÍČAN, Pavel, 2014. *Cesta životem: [vývojová psychologie]* : přepracované vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0772-6.
- [21] ŘÍČAN, Pavel, 2009. *Psychologie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-560-8.
- [22] SKORUNKOVÁ, Radka, 2013. *Základy vývojové psychologie*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-253-9.
- [23] ŠERÁK, Michal, 2009. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-551-6.
- [24] VÁGNEROVÁ, Marie, 2007. *Vývojová psychologie II: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1318-5.

Elektronické zdroje:

- [25] CHEN, Su-Yen a Yang-Chih FU. *Leisure Participation and Enjoyment Among the Elderly: Individual Characteristics and Sociability*. *Educational Gerontol-*

- tology* [online]. 2008, vol. 34, issue 10, s. 871-889 [cit. 2015-03-30]. DOI: 10.1080/03601270802115382.
- [26] ČESKO. Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: Sbíрка zákonů České republiky. 2004, částka 111, s. 4865. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: www.msmt.cz/dokumenty/uplne-zneni-zakona-c-561-2004-sb.
- [27] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Do manželství mladí lidé nespíchají*. [online] 2014. [cit. 2014-10-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/do_manzelstvi_mladi_lide_nespichaji_20140409
- [28] KNOTOVÁ, Dana. Neformální zájmové vzdělávání dospělých ve volném čase. *Studia paedagogica*. [online]. 2006, s. 67 – 77. [cit. 2015-2-27]. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/studia-paedagogica/article/view/427/583>
- [29] MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Strategie celoživotního učení ČR*. [online] © MŠMT 2007, [cit. 2015-2-17]. ISBN 978-80-254-2218-2. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/strategie-celozivotniho-uceni-cr>
- [30] MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Zájmové vzdělávání*. [online] © 2013 – 2015 MŠMT, [cit. 2014-12-14]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/zajmove-vzdelavani-1>.
- [31] PATOČKOVÁ, Věra a Jiří ŠAFR, 2010. Trávení volného času v České republice ve srovnání s evropskými zeměmi. *Naše společnost*. 8 (2): s. 21 – 27 [online]. [cit. 2015-3-5]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a4013/f11/100119s_Traveni%20volneho%20casu.pdf
- [32] SOKOL, Jan. *Volný čas jako rizikový faktor*. [online]. (c) Jan Sokol, [cit. 2014-11-15]. Dostupné z: <http://www.jansokol.cz/2014/03/volny-cas-jako-rizikovy-faktor/>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

apod.	a podobně
cit.	citováno
č.	číslo
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
např.	například
s.	strana
Sb.	Sbírky
tzn.	to znamená
vyd.	vydání

SEZNAM TABULEK

TABULKA 1: VYHODNOCENÍ OTÁZKY Č. 6	41
TABULKA 2: VYHODNOCENÍ OTÁZKY Č. 7	43
TABULKA 3: VYHODNOCENÍ OTÁZKY Č. 8	45
TABULKA 4: PŘEHLED POHYBOVÝCH AKTIVIT, POBYT V PŘÍRODĚ	47
TABULKA 5: VYHODNOCENÍ OTÁZKY Č. 9	48
TABULKA 6: VYHODNOCENÍ OTÁZKY Č. 10	49
TABULKA 7: VYHODNOCENÍ OTÁZKY Č. 11	50
TABULKA 8: VYHODNOCENÍ OTÁZKY Č. 12	52
TABULKA 9: VYHODNOCENÍ OTÁZKY Č. 13	53
TABULKA 10: VYHODNOCENÍ OTEVŘENÉ ODPOVĚDI U OTÁZKY Č. 13.....	54
TABULKA 11: VYHODNOCENÍ OTÁZKY Č. 14	55
TABULKA 12: VYHODNOCENÍ OTÁZKY Č. 15	56
TABULKA 13: VYHODNOCENÍ OTÁZKY Č. 16	58
TABULKA 14: VYHODNOCENÍ OTÁZKY Č. 17	59
TABULKA 15: ZPŮSOBY TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU VS. POHLAVÍ RESPONDENTŮ	61
TABULKA 16: ZPŮSOBY TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU VS. POČET DĚTÍ	62
TABULKA 17: ZPŮSOBY TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU VS. STUPEŇ DOSAŽENÉHO VZDĚLÁNÍ	63
TABULKA 18: ZPŮSOBY TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU VS. PROSTŘEDÍ	64
TABULKA 19: ZPŮSOBY TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU VS. VÝŠE MĚSÍČNÍHO PŘÍJMU	64
TABULKA 20: VYHODNOCENÍ VĚCNÝCH HYPOTÉZ	65

SEZNAM GRAFŮ

<i>GRAF 1: DIFERENCIACE RESPONDENTŮ PODLE POHLAVÍ</i>	38
<i>GRAF 2: DIFERENCIACE RESPONDENTŮ DLE VĚKU</i>	39
<i>GRAF 3: DIFERENCIACE RESPONDENTŮ DLE DOSAŽENÉHO VZDĚLÁNÍ</i>	39
<i>GRAF 4: DIFERENCIACE RESPONDENTŮ DLE PROSTŘEDÍ POBYTU</i>	40
<i>GRAF 5: DIFERENCIACE RESPONDENTŮ DLE POČTU DĚTÍ</i>	41
<i>GRAF 6: ZMĚNY V TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU</i>	42
<i>GRAF 7: NEJČASTĚJŠÍ TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU</i>	44
<i>GRAF 8: NEJOBLÍBENĚJŠÍ TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU</i>	46
<i>GRAF 9: INFORMOVANOST RESPONDENTŮ</i>	48
<i>GRAF 10: VYUŽÍVÁNÍ NABÍDKY ORGANIZACÍ VOLNÉHO ČASU</i>	50
<i>GRAF 11: DOSTUPNOST NABÍDKY Z ČASOVÉHO HLEDISKA</i>	51
<i>GRAF 12: DOSTUPNOST NABÍDKY Z FINANČNÍHO HLEDISKA</i>	52
<i>GRAF 13: ČLENSTVÍ V ZÁJMOVÝCH ORGANIZACÍCH</i>	53
<i>GRAF 14: ZAPOJOVÁNÍ SE DO PŘÍLEŽITOSTNÝCH ORGANIZOVANÝCH AKTIVIT</i>	55
<i>GRAF 15: FUNKCE VOLNÉHO ČASU</i>	57
<i>GRAF 16: S KÝM RESPONDENTI NEJRADĚJI TRÁVÍ SVŮJ VOLNÝ ČAS</i>	58
<i>GRAF 17: MÍSTO, KDE RESPONDENTI NEJRADĚJI TRÁVÍ VOLNÝ ČAS</i>	59
<i>GRAF 18: ZAŘAZENÍ DO PŘÍJMOVÉ SKUPINY</i>	60

SEZNAM PŘÍLOH

Dotazník

Nabídka sportovní aktivity

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Vážení!

Jsem studentka oboru sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně a v rámci své bakalářské práce se zabývám tématem: **Volný čas v období střední dospělosti.**

V rámci mé bakalářské práce provádím výzkum, který je zaměřen na zjišťování způsobů trávení volného času jedinci v období střední dospělosti (**30 – 35 let**).

Volný čas jsou činnosti, do kterých vstupujeme **dobrovolně**, přinášejí nám **uspokojení, uvolnění, radost a příjemné pocity. Volný čas přináší zábavu, potěšení a odpočinek.**

Do volného času nepatří: práce, péče o rodinu, domácnost a o vlastní fyzické potřeby (příprava jídla, spánek, hygiena). **Nezařazujeme zde ani čas,** který máme, abychom splnili pracovní povinnost (např. cesta autobusem domů z práce, cesta na fotbal s kamarády).

Tímto si Vás dovoluji požádat o vyplnění dotazníku, který je anonymní a poslouží pouze k mému výzkumu.

Předem Vám děkuji za vyplnění a vrácení dotazníku.

Pavla Levitová

1. Pohlaví:

muž

žena

2. Kolik máte let?

.....

3. Dosažené vzdělání:

a) základní

b) středoškolské

c) vysokoškolské

4. Kde bydlíte?

město

venkov

5. Kolik máte dětí?

.....

Pokud jste uvedl/a, že **nemáte** děti, pokračujte otázkou č. 7

6. Změnilo se trávení Vašeho volného času s příchodem dítěte/děti?
- a) ano, volný čas trávím více mnohostranně, aktivněji (využívám více volnočasových aktivit)
  - b) ano, volný čas trávím více jednostranně (využívám méně volnočasových aktivit)
  - c) ano, mé dosavadní volnočasové aktivity šly zcela stranou
  - d) ne, volný čas trávím stále stejně (nic se nezměnilo)
7. Jak trávíte svůj volný čas **nejčastěji**? (vyberte 1 položku)
- a) sportovní aktivity, procházky
  - b) poslech hudby, četba,
  - c) kultura (kino, divadlo, koncerty aj.)
  - d) restaurace, bary
  - e) setkání s rodinou/přáteli
  - f) PC
  - g) TV
  - h) jiné.....
8. Jak trávíte svůj volný čas **nejraději**? (vypište)
- .....
- .....
9. Víte, zda se ve Vašem okolí nachází organizace, která nabízí trávení volného času lidem ve Vašem věku?
- ano
  - ne

Pokud jste odpověděli „ne“, pokračujte otázkou č. 13

10. Využíváte pravidelně nabídky této organizace ve Vašem okolí?
- ano
  - ne
11. Je pro Vás nabídka této organizace dostupná z časového hlediska?
- ano
  - ne
12. Je pro Vás nabídka této organizace dostupná z finančního hlediska?
- ano
  - ne
13. Jste členem/členkou zájmového spolku? (sokol, rybářský svaz, sportovní kluby aj.)
- ano, uveďte konkrétně jakého/jakých .....
  - .....
  - ne

14. Zapojujete se do příležitostných organizovaných aktivit? (např. pochody, cyklistické výlety, zájezdy)
- ano
  - ne
15. Jakou funkci má pro Vás volný čas?
- a) **odpočinek** – odpočinek po práci, obnova pracovních sil (především fyzická regenerace)
  - b) **zábava** – psychický odpočinek (zbavení se stresu, uvolnění)
  - c) **rozvoj osobnosti** – upevňování nových znalostí, dovedností, vytváření nových produktů, např. v kulturních sdruženích
16. S kým nejraději trávíte svůj volný čas?
- a) s manželem/ partnerem a dětmi
  - b) s manželem/ partnerem
  - c) s rodiči
  - d) s přáteli
  - e) sám
17. Kde nejraději trávíte svůj volný čas?
- a) doma
  - b) venku
  - c) v organizacích pro volný čas
  - d) jinde .....
18. Do jaké z následujících příjmových skupin byste se zařadil/a?
- a) méně než 10 000 Kč/ měsíc
  - b) 10 000 - 15 000 Kč/ měsíc
  - c) 15 000 - 20 000 Kč/ měsíc
  - d) 20 000 a více Kč/ měsíc

Zde je prostor pro Vaše komentáře a připomínky:

PŘÍLOHA P II: NABÍDKA SPORTOVNÍ AKTIVITY

Středisko volného času Vás srdečně zve na:

SPINNING

Každou středu od 17:30 – 18:30 hodin

Vhodné pro muže i ženy, bez dětí i s dětmi.

Pro každé dítě, které doprovodí svého rodiče, budou zajištěny aktivity s odborným pedagogickým pracovníkem.

Rodiče budou mít prostor pro hodinovou jízdu na stacionárním kole (spinbiku) bez starostí.

Vstupné: 50 Kč (děti zdarma)

Přihlášky zasílejte na:

Najdete nás také na facebooku:

Více informací na tel.:

Pro více informací a širokou nabídku jiných aktivit nás navštivte na webových stránkách: www.